KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI
Mazowsze. serce Polski
WOJEWÓDZKI URZĄD PRACY w WARSZAWIE
Mazowiecki Barometr
UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ SPOŁECZNY
Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Raport

Koniunktura konsumencka w województwie mazowieckim

II półrocze

Mazowiecki Barometr
Skuteczne narzędzie prognostyczne

WOJEWÓDZKI URZĄD PRACY
w WARSZAWIE

Mazowieckie Obserwatorium Rynku Pracy

Badanie koniunktury konsumenckiej

Etap II
2013

Autor: Rafał Rudnicki, Magdalena Tulaja,
Współpraca: Aleksandra Zasada

SMG/KRC Millward Brown

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Mazowsze. serce Polski

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Spis treści

Streszczenie ... 3

1. Cel badawczy ... 5

2. Metodologia badania ... 5

2.1. Analiza danych zastanych ... 6

2.2. Spis źródeł wtórnych wykorzystywanych w analizie danych zastanych ... 7

2.3. Badanie terenowe ... 8

2.4. Budowa wskaźników mierzących koniunkturę konsumencką ... 9

3. Kontekst ekonomiczno-społeczny koniunktury konsumenckiej w województwie mazowieckim ... 12

3.1. Potencjał ludnościowy ... 12

3.2. Potencjał gospodarczy ... 14

3.3. Lokalne rynki pracy województwa mazowieckiego ... 17

3.4. Dochody ludności i gospodarstw domowych ... 21

3.5. Konsumpcja i ceny ... 26

4. Koniunktura konsumencka w województwie mazowieckim ... 29

4.1. Bieżący Wskaźnik Ufności Konsumenckiej ... 29

4.2. Wyprzedzający Wskaźnik Ufności Konsumenckiej ... 33

4.3. Wskaźnik Dokonywania Istotnych Zakupów ... 39

5. Panel ekspercki ... 48

5.1. Trendy konsumenckie – obserwacje ... 49

5.2. Czynniki wpływające na trendy konsumenckie ... 49

5.3. Prognozy trendów konsumenckich oraz rozwoju sytuacji na Mazowszu ... 50

Podsumowanie ... 55

Streszczenie

Województwo mazowieckie jest największą terytorialnie jednostką administracyjną w Polsce. W jego skład wchodzą 42 powiaty (5 grodzkich i 37 ziemskich) oraz 314 gmin (35 miejskich, 50 miejsko-wiejskich oraz 229 wiejskich). Najważniejszym ośrodkiem Mazowsza jest miasto stołeczne Warszawa, w której wypracowywana jest większość wojewódzkiego produktu brutto.

Mazowsze to województwo posiadające, na tle innych, nie tylko znaczny potencjał ludnościowy, ale również gospodarczy, na co wskazuje szereg wskaźników makroekonomicznych. Mazowieckie gospodarstwa posiadają przeciętnie większą sumę pieniędzy, którą mogą przeznaczyć na konsumpcję.

Aktywność i rozwój gospodarczy województwa należy uznać za nierównomiernie rozłożone przestrzennie w obrębie województwa. Obok bardzo rozwiniętych, na tle całego kraju, obszarów centralnych (podregiony m. Warszawa, warszawski wschodni, warszawski zachodni) istnieją również regiony peryferyjne (np. podregion ostrołęcko-siedlecki, radomski), dla których wartości wskaźników ekonomicznych bywają często niższe od średniej krajowej.

Zróżnicowanie regionalne widać szczególnie w przypadku poziomu bezrobocia. W 4 na 6 podregionach Mazowsza na koniec 2012 roku bezrobocie było wyższe niż mierzone dla całego kraju. Najniższy poziom bezrobocia zaobserwowany został dla m. st. Warszawy, gdzie wyniósł 4,4%, najwyższy w podregionie radomskim ponad 24%. Jednak niezależnie od obecnego poziomu bezrobocia dla wszystkich podregionów, odsetek osób pozostających bez pracy wzrósł na przestrzeni lat 2008-2012. Podobny trend zaobserwowany został w przypadku udziału długotrwale bezrobotnych.

Mimo wzrostu wartości przeciętnych wynagrodzeń i dochodu rozporządzalnego na przestrzeni ostatnich lat, większość mieszkańców Mazowsza źle ocenia swoją sytuację finansową oraz kondycję ekonomiczną kraju. Są pesymistyczni również w przewidywaniach na przyszłość.

W odpowiedziach udzielanych przez mieszkańców Mazowsza w badaniu kwestionariuszowym na temat prognoz zmian w poziomie bezrobocia w ciągu najbliższego roku, aż 67% respondentów uznało, że jego poziom wzrośnie, zaś zaledwie 16% było przeciwnego zdania.

W kontekście trendów konsumpcyjnych należy zauważyć, że istotnie częściej pesymistami w kwestii zmian zachodzących na rynku pracy były osoby posiadające stałe zatrudnienie. W tej sytuacji trudno spodziewać się, że osoby te, mimo posiadania stałych dochodów, będą skłonne wydawać znaczące sumy na szeroko rozumianą konsumpcję.

Wniosek ten potwierdzają pozyskane w badaniu informacje na temat skłonności mieszkańców Mazowsza do dokonywania istotnych zakupów w ciągu najbliższego roku. Zaledwie 21% respondentów stwierdziło, że obecnie jest dobry czas na dokonywanie istotnych zakupów, zaś 42% uznało za prawdopodobne dokonanie zakupu o wartości ponad 2 tysięcy.

Na ogólny pesymizm mieszkańców wskazują również ujemne wartości wskaźników ufności konsumenckiej - wyprzedzającego i bieżącego. Choć porównanie ich wartości z wynikami ogólnopolskimi pokazuje, że w województwie panują nieco lepsze nastroje odnośnie do konsumpcji niż w całym kraju.

Podczas panelu ekspertów - przedstawicieli administracji zajmujących się problematyką pracy, przedsiębiorców i ekonomistów - przedstawiono wyniki dotyczące badania koniunktury konsumenckiej. Obecna sytuacja ekonomiczna ma znaczący wpływ na nastroje konsumenckie oraz zanik motywacji do istotnych zakupów. W opinii ekspertów są przesłanki, takie jak poprawa sytuacji na rynkach międzynarodowych, że kiepska sytuacja ekonomiczna Polski poprawi się pod koniec roku 2013, co niewątpliwie wpłynie także na nastroje konsumenckie.

1. Cel badawczy

Głównym celem badania opisanego w poniższym opracowaniu było określenie koniunktury konsumenckiej w województwie mazowieckim. Realizacja celu badawczego wymagała również uwzględnienia informacji kontekstowych, opisujących sytuację na lokalnych rynkach pracy.

Badanie, w swym założeniu, miało odpowiedzieć na następujące pytania odnoszące się do różnorodnych aspektów koniunktury konsumenckiej:

1. Jakie są trendy konsumenckie na rynku mazowieckim? Jaka jest ich dynamika?
2. Jaka jest relacja między trendami konsumenckimi a sytuacją na mazowieckim rynku pracy? Jaka jest dynamika tej sytuacji?
3. Jakie warianty prognozy trendów konsumenckich na rynku mazowieckim można przyjąć na podstawie przeprowadzonych analiz?
4. Jaka jest relacja pomiędzy dochodami ludności a trendami konsumenckimi? Jaka jest dynamika tej sytuacji?
5. Jaka jest relacja pomiędzy trendami konsumenckimi a wskaźnikami makroekonomicznymi takimi jak np. wartość PKB?
6. Które czynniki stanowiące o pozycji jednostki w strukturze społecznej (wykształcenie, dochody, rodzaj wykonywanej pracy, miejsce zamieszkania itp.) wpływają w największym stopniu na odczucie własnej sytuacji materialnej?

2. Metodologia badania

W celu pozyskania odpowiedzi na wyżej postawione pytania zastosowano różnorodne metody i techniki badawcze, takie jak:

1. Analiza danych zastanych.
2. Indywidualne wywiady kwestionariuszowe przeprowadzone z dorosłymi mieszkańcami województwa.
3. Zmodyfikowana metoda delficka oparta o panel ekspercki i zogniskowane wywiady grupowe.

Badanie zostało powtórzone w dwóch cyklach badawczych realizowanych w półrocznych odstępach. W poniższym dokumencie opisane zostały dwie metody wykorzystane w drugim z cykli badawczych, a zatem analiza danych zastanych oraz badanie pierwotne przeprowadzone metodą wywiadów kwestionariuszowych.

2.1. Analiza danych zastanych

Właściwe badanie kwestionariuszowe poprzedzone zostało zebraniem informacji z dostępnych opracowań i poddaniem ich analizie pod kątem wyznaczonego celu badawczego.

Analiza danych zastanych służy poznaniu kontekstu pozwalającego na interpretację wyników badań terenowych, dlatego też zostały w niej uwzględnione również dane nieodnoszące się bezpośrednio do koniunktury konsumenckiej. Pozwolą one natomiast na określenie społecznych i ekonomicznych czynników wpływających na poziom popytu na dobra i usługi na lokalnych rynkach. Owe informacje kontekstowe pozyskane zostały dla następujących obszarów badawczych:

1) potencjału ludnościowego i gospodarczego województwa mazowieckiego,
2) stanu lokalnych rynków pracy,
3) dochodów ludności i gospodarstw domowych,
4) poziomu cen na dobra i usługi.

Dla każdego z wyżej wymienionych zagadnień wybrane zostały odpowiednie wskaźniki, służące poznaniu kontekstu społeczno-ekonomicznego, w którym kształtują się trendy konsumenckie na poziomie lokalnym. Powiązanie obszarów badawczych i wskaźników wykorzystanych do ich eksploracji przedstawione zostało w tabeli 1.

Niniejsze opracowanie powstało w styczniu 2013 r., jako drugi etap badania realizowanego w ramach projektu „Mazowiecki Barometr – skuteczne narzędzie prognostyczne". Pierwszy etap zrealizowano analogicznie, pół roku wcześniej, w lipcu 2012. Aby opracowanie było kompletne, w przedstawianym raporcie zawarto omówienie wszystkich wskaźników, nawet, jeśli nie ogłoszono jeszcze nowszych, bardziej aktualnych danych.

Tabela 1. Obszary badawcze i odpowiadające im wskaźniki wykorzystane w analizie danych zastanych.

Obszar badawczy	Wskaźniki wykorzystane do analizy danego obszaru badawczego
Potencjał ludnościowy i gospodarczy województwa mazowieckiego	1. Liczba ludności województwa i jego głównych miast 2. Liczba osób w wieku produkcyjnym na Mazowszu 3. Odsetek osób w wieku produkcyjnym w ogóle mieszkańców województwa 4. Gęstość zaludnienia 5. Wskaźnik urbanizacji 6. Produkt brutto województwa 7. Udział produktu brutto województwa w PKB 8. Produkt brutto na mieszkańca województwa 9. Stosunek produktu brutto na mieszkańca województwa do średniego produktu brutto obliczonego dla całej Unii Europejskiej 10. Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON na 10 tys. mieszkańców 11. Dynamika zmian produkcji sprzedanej przemysłu na 1 mieszkańca w Polsce i województwie mazowieckim
Stan lokalnych rynków pracy	1. Stopa bezrobocia rejestrowanego 2. Dynamika zmian w stopie bezrobocia 3. Odsetek długotrwale bezrobotnych wśród ogółu zarejestrowanych bezrobotnych 4. Udział pracujących w ogólnej liczbie ludności w województwie mazowieckim 5. Udział ludności aktywnej zawodowo do będącej w wieku produkcyjnym
Dochody ludności i gospodarstw domowych	1. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto 2. Dynamika zmian przeciętnego wynagrodzenia brutto 3. Dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwie domowym 4. Dynamika zmian dochodu rozporządzalnego na 1 osobę w gospodarstwie domowym 6. Relacja pomiędzy przeciętnym wynagrodzeniem brutto województwa do reszty kraju 7. Relacja pomiędzy dochodem rozporządzalnym na 1 osobę w gospodarstwie domowym w województwie do reszty kraju 8. Wartość współczynnika Ginniego
Poziom cen na dobra i usługi	1. Sprzedaż detaliczna w przeliczeniu na jednego mieszkańca 2. Dynamika zmian wartości wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych 3. Wydatki na jedną osobę w gospodarstwie domowym

Źródło: opracowanie własne.

2.2. Spis źródeł wtórnych wykorzystywanych w analizie danych zastanych

Podstawowym źródłem danych zastanych wykorzystanych w analizie były następujące opracowania i statystyki publikowane przez Główny Urząd Statystyczny:

1. *„Regiony Polski”,* Warszawa 2012
2. *„Koniunktura Konsumencka”* styczeń 2013
3. Raporty *„Bezrobotni oraz stopa bezrobocia wg województw, podregionów i powiatów”*
4. *„Stan i struktura ludności oraz ruch naturalny w przekroju terytorialnym w 2011 r.”*
5. *„Informacja o sytuacji społeczno-gospodarczej kraju”* rok 2012
6. *„Produkt Krajowy Brutto. Rachunki Regionalne w 2010 r.”*
7. *„Dochody i warunki życia ludności Polski” raport z badania EU-SILC 2011.*
8. Biuletyn statystyczny województwa mazowieckiego.
9. Rocznik Statystyczny Województw
10. Rocznik statystyczny Polski
11. Dane statystyczne Banku Danych Regionalnych GUS

2.3. Badanie terenowe

Dane wtórne zestawiono z wynikami badania terenowego. I falę badania kwestionariuszowego przeprowadzono w lipcu 2012 roku na próbie 1000 dorosłych mieszkańców województwa mazowieckiego. Drugą falę badania zrealizowano w styczniu 2013 roku na próbie 1003 respondentów.

Struktura próby uwzględniała istniejące faktycznie zróżnicowanie populacji w odniesieniu do płci, wieku i miejsca zamieszkania (miasto/wieś) na poziomie podregionów województwa mazowieckiego. Liczbę respondentów w pierwszej i drugiej fali badania dla poszczególnych podregionów przedstawia tabela 2.

Tabela 2. Rozkład próby badawczej w ramach podregionów województwa mazowieckiego.

Subregion	FALA I lipiec 2012		FALA II styczeń 2013	
	Liczba respondentów	Odsetek próby w %	Liczba respondentów	Odsetek próby w %
ciechanowsko-płocki	118	11,8	117	11,7
ostrołęcko-siedlecki	139	13,9	141	14,1
radomski	116	11,6	100	10
m. st. Warszawa	343	34,2	356	35,5
warszawski wschodni	144	14,4	143	14,3
warszawski zachodni	143	14,3	144	14,4
Ogółem	**1000**	**100,0**	**1003**	**100**

Źródło: opracowanie własne

2.4. Budowa wskaźników mierzących koniunkturę konsumencką

We właściwej analizie koniunktury konsumenckiej wykorzystano dwa wskaźniki powszechnie wykorzystywane (m.in. przez Główny Urząd Statystyczny) w badaniach nad tą tematyką:

1. **Bieżący Wskaźnik Ufności Konsumenckiej** informujący o nastrojach konsumentów w oparciu o ich ocenę sytuacji finansowej własnego gospodarstwa domowego, krajowej gospodarki oraz faktu dokonywania przez nich istotnych zakupów. Wskaźnik przyjmuje wartości od -100 do 100, przy czym wartość dodatnia informuje o przewadze osób oceniających dobrze sytuację własną i gospodarki, zaś wartość ujemna o przewadze osób będących przeciwnego zdania. Do obliczenia wartości wskaźnika wykorzystano następujące pytania:
   - Jak zmieniła się sytuacja finansowa Pana/Pani gospodarstwa domowego w ciągu ostatnich 12 miesięcy?
   - Jak Pana/Pani zdaniem zmieni się sytuacja finansowa Pana/Pani gospodarstwa domowego w ciągu najbliższych 12 miesięcy?
   - Jak Pana/Pani zdaniem zmieniła się ogólna sytuacja gospodarcza kraju w ciągu ostatnich 12 miesięcy?

- Jak Pana/Pani zdaniem zmieni się ogólna sytuacja gospodarcza kraju w ciągu najbliższych 12 miesięcy?
- Biorąc pod uwagę ogólną sytuację ekonomiczną kraju, czy uważa Pan/Pani, że obecnie jest odpowiedni czas dla ludzi do dokonywania ważnych zakupów (np. mebli, sprzętu elektronicznego itp.)?

2. **Wyprzedzający Wskaźnik Ufności Konsumenckiej** opisujący przewidywania konsumentów dotyczące zmian w sytuacji finansowej ich gospodarstw domowych oraz polskiej gospodarki w ciągu najbliższych 12 miesięcy. Wskaźnik przyjmuje wartości od -100 do 100, przy czym wartość dodatnia informuje o przewadze osób, które optymistycznie patrzą na zmiany, jakie zajdą w ciągu najbliższych 12 miesięcy, zaś ujemna o przewadze ocen pesymistycznych.
   Do obliczenia wartości wskaźnika wykorzystano następujące pytania:
   - Jak Pana/Pani zdaniem zmieni się sytuacja finansowa Pana/Pani gospodarstwa domowego w ciągu najbliższych 12 miesięcy?
   - Jak Pana/Pani zdaniem zmieni się ogólna sytuacja gospodarcza kraju w ciągu najbliższych 12 miesięcy?
   - Jak prawdopodobne jest, że w ciągu najbliższych 12 miesięcy zaoszczędzi Pan/Pani jakąkolwiek sumę pieniędzy?
   - Jak Pan/Pani zdaniem zmieni się poziom bezrobocia w kraju w ciągu najbliższych 12 miesięcy?

W przypadku obydwu wskaźników, do ich wyliczenia wykorzystana została ta sama metoda. Pierwszym krokiem jest nadanie odpowiedziom respondentów udzielonym na wyżej wymienione pytania odpowiednich wartości liczbowych. Tym odpowiedziom, które świadczą o postawie optymistycznej wobec stanu obecnego lub najbliższej przyszłości przypisywane są wartości dodatnie, zaś mówiącym o postawie pesymistycznej wartości ujemne. Następnie dla każdego z respondentów obliczona jest średnia, która informuje, czy dana osoba przyjmuje w większym stopniu postawę optymistyczną (średnia przyjmuje wartość dodatnią) czy pesymistyczną (średnia przyjmuje wartość ujemną). Ostatecznym krokiem zmierzającym do ustalenia wartości wskaźników jest obliczenie średniej dla interesującej nas populacji.

Oba wskaźniki są powszechnie wykorzystywane w analizach koniunktury konsumenckiej m.in. przez Główny Urząd Statystyczny, który publikuje ich aktualne wartości w poszczególnych miesiącach. Badanie prowadzone przez GUS pozwala jednak na określenie wartości wskaźników jedynie dla całego kraju. Dlatego też, aby poznać poziom koniunktury konsumenckiej w województwie mazowieckim i poszczególnych podregionach województwa, konieczne było przeprowadzenie badania terenowego, którego wyniki (wartości wskaźników) zostały odniesione do wyników uzyskanych przez GUS dla całego kraju w danym punkcie czasu. Przeprowadzenie badania w odstępach półrocznych pozwoliło na analizę porównawczą nie tylko dla różnych jednostek administracyjnych, ale również na uchwycenie zmiany, jaka zaszła w czasie. Dodatkowo, do kwestionariusza wykorzystanego w badaniu terenowym dołączona została bateria pytań bezpośrednio odnoszących się do zakupu dóbr o większej wartości (samochód, mieszkanie/dom, przedmioty użytkowe o wartości ponad 2000 zł). W drugiej fali badania do pytań o istotne zakupy dodano pytanie o wydatek powyżej 1500 zł na wyjazd urlopowy. Kwestionariusz wzbogacono również o pytanie pozwalające określić popyt na poszczególne typy dóbr konsumpcyjnych.

Dodatkowa bateria pytań pozwoliła na stworzenie wskaźnika pokazującego skłonność do zakupu wartościowych dóbr trwałych. Wskaźnik ten został obliczony w analogiczny sposób, jak dwa wcześniej opisane wskaźniki ufności konsumenckiej. Do jego budowy w pierwszej fali zostały wykorzystane następujące pytania zadane respondentom w badaniu kwestionariuszowym:

- Biorąc pod uwagę ogólną sytuację ekonomiczną kraju, czy uważa Pan(i), że obecnie jest odpowiedni czas dla ludzi do dokonywania ważnych zakupów (np. mebli, sprzętu elektronicznego itp.)?
- Jakie jest prawdopodobieństwo, że w ciągu najbliższych 12 miesięcy zakupi Pan(i) samochód?
- Czy planuje Pan(i) kupić lub budować dom/mieszkanie w ciągu najbliższych 12 miesięcy (dla siebie, dla członków rodziny; dom letniskowy; do wynajęcia itp.)?

- Jak prawdopodobne jest, że w ciągu najbliższych 12 miesięcy poniesie Pan(i) duże wydatki na podniesienie standardu lub remont domu/mieszkania?
- Czy planuje Pan(i) w ciągu najbliższych 12 miesięcy zakup jakiegoś sprzętu domowego (np. sprzętu elektronicznego, artykułów gospodarstwa domowego) za łączną kwotę, co najmniej 2 000 zł?

W drugiej fali do składowych wskaźnika dołożono również pytanie:

- Czy planuje Pan(i) w ciągu najbliższych 12 miesięcy wyjazd na urlop, który będzie się wiązał z wydaniem kwoty minimum 1500zł/os.?

3. Kontekst ekonomiczno-społeczny koniunktury konsumenckiej w województwie mazowieckim

3.1. Potencjał ludnościowy

Województwo mazowieckie jest największą terytorialnie jednostką administracyjną w Polsce. Obejmuję ono obszar 35 558,18 km^2. W jego skład wchodzą 42 powiaty (5 grodzkich i 37 ziemskich) oraz 314 gmin (35 miejskich, 50 miejsko-wiejskich oraz 229 wiejskich).

Mazowsze jest również jednym z najbardziej zaludnionych województw w Polsce. Zgodnie z danymi GUS, w połowie 2012 roku, województwo zamieszkiwało 5 293,2 tys. mieszkańców, z tego 3 338,5 tys. w wieku produkcyjnym (63,1%)[1]. Liczba ludności Mazowsza czyni, zatem region jednym z największych rynków wewnętrznych w Polsce. Warto jednak zwrócić uwagę na znaczne zróżnicowanie wewnętrzne województwa pod względem gęstości zaludnienia poszczególnych obszarów wchodzących w jego skład. Dla całego Mazowsza wynosi 149 mieszkańców/km^2 (dla porównania dla całego kraju wynosi ona 123 mieszkańców/km^2)[2]. Jest ona zdecydowanie największa na obszarze aglomeracji warszawskiej, obejmującej powiaty położone w trzech subregionach: m. Warszawa, warszawskim zachodnim i warszawskim wschodnim, najmniejsza zaś w północno-wschodnich powiatach województwa.

1 Ludność. Stan i struktura w przekroju terytorialnym. Stan w dniu 30 VI 2012 r. Główny Urząd Statystyczny
2 Stan i struktura ludności oraz ruch naturalny w przekroju terytorialnym. Stan w dniu 31 XII 2011 r. Główny Urząd Statystyczny

W województwie mazowieckim jest 85 miast, w tym 5 miast na prawach powiatu i 30 miast na prawach gminy. W poniższej tabeli przedstawionych zostało 10 najbardziej zaludnionych miast województwa.

Tabela 3. Największe pod względem liczby mieszkańców miasta województwa mazowieckiego.

Miasto	Podregion	Powiat	Ludność
Warszawa	m. Warszawa	Miasto na prawach powiatu	1 720 398
Radom	radomski	Miasto na prawach powiatu	222 496
Płock	ciechanowsko-płocki	Miasto na prawach powiatu	126 061
Siedlce	ostrołęcko-siedlecki	Miasto na prawach powiatu	77 392
Pruszków	warszawski-zachodni	pruszkowski	56 929
Ostrołęka	ostrołęcko-siedlecki	Miasto na prawach powiatu	53 710
Legionowo	warszawski-wschodni	legionowski	52 400
Ciechanów	ciechanowsko-płocki	ciechanowski	44 963
Otwock	warszawski-wschodni	otwocki	44 487
Piaseczno	warszawski-zachodni	piaseczyński	42 295

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji zawartych w opracowaniu „Województwo Mazowieckie 2011 – podregiony, powiaty, gminy", Urząd Statystyczny w Warszawie, Warszawa 2012.

Warto zauważyć, że połowa z wyżej wymienionych miast (Warszawa, Piaseczno, Pruszków, Legionowo, Otwock) wchodzi w skład aglomeracji warszawskiej. Łączna liczba osób mieszkających w miastach Mazowsza wynosi 3 397,8 tys. Wskaźnik urbanizacji województwa, mierzony odsetkiem osób zamieszkujących tereny zurbanizowane, wynosi, zatem 64,2%[3].

Przedstawione powyżej dane wskazują na znaczny potencjał Mazowsza, jako rynku wewnętrznego zamieszkałego przez ponad 5 mln ludzi. Z drugiej strony nierównomierne rozproszenie ludności powoduje, że poszczególne powiaty i

3 Ludność. Stan i struktura w przekroju terytorialnym. Stan w dniu 30 VI 2012 r. Główny Urząd Statystyczny

subregiony znacznie różnią się pod względem liczby osób je zamieszkujących, a więc liczby potencjalnych konsumentów na lokalnych rynkach.

Podsumowanie

- Województwo mazowieckie jest największym terytorialnie i ludnościowo obszarem Polski.
- **5293,2 tys**. wynosi liczba mieszkańców Mazowsza.
- **3 338,5 tys.** osób w wieku produkcyjnym zamieszkuje województwo mazowieckie.
- **63,1%** wynosi odsetek osób w wieku produkcyjnym wśród ogółu ludności województwa.
- Najgęściej zaludnione są obszary centralne - powiaty wchodzące w skład aglomeracji warszawskiej.
- Najrzadziej zaludnione są obszary położone na południowych i północno-wschodnich peryferiach Mazowsza.
- **3 397,8 tys** mieszkańców województwa mieszka w jednym z jego 85 miast.
- **64,2%** wynosi wskaźnik urbanizacji w województwie.

3.2. Potencjał gospodarczy

Mazowsze to województwo posiadające – na tle innych – nie tylko znaczny potencjał ludnościowy, ale również gospodarczy. Według dostępnych danych GUS z 2010 roku produkt brutto wypracowany przez Mazowsze wyniósł 22,3% PKB Polski. Również w tym przypadku istnieje bardzo silne zróżnicowanie regionalne - w m. Warszawa wypracowano 60,7% produktu brutto województwa, zaś najmniejszy udział w wytwarzaniu produktu (wynoszący 5,5%) ma podregion radomski[4]. Produkt brutto na mieszkańca województwa mazowieckiego był także najkorzystniejszy w Polsce w odniesieniu do średniej obliczonej dla całego obszaru Unii Europejskiej. Wyrażony we wspólnej umownej walucie – standardzie siły nabywczej (PPS) osiągnął w 2009 roku poziom 97% średniej UE[5].

Duży, na tle innych województw, produkt brutto Mazowsza nie wynika tylko z największej liczby ludności, ale także aktywności gospodarczej jego mieszkańców i

[4] Produkt Krajowy Brutto, Rachunki Regionalne, Urząd Statystyczny w Katowicach.
[5] Produkt Krajowy Brutto, Rachunki Regionalne, Urząd Statystyczny w Katowicach.

podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na obszarze województwa. Wskazuje na to kilka wskaźników mierzących aktywność gospodarczą w przeliczeniu na określoną liczbę mieszkańców np. wartość produktu brutto na 1 mieszkańca była w 2010 roku większa od średniej krajowej aż o 62,7%[6]. Innym wskaźnikiem makroekonomicznym wskazującym na bardzo duży potencjał ekonomiczny Mazowsza jest wartość produkcji sprzedanej przemysłu na 1 mieszkańca. W 2011 roku dla województwa mazowieckiego wyniosła 43 439 zł., zaś dla wszystkich mieszkańców Polski 29 522 zł. Oznacza to, że produkcja na 1 mieszkańca województwa wynosiła 147% produkcji na 1 mieszkańca Polski. Jak wynika z danych przytoczonych na poniższym wykresie relacja ta była stała w latach 2008-2011[7].

Wykres 1. Produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca w Polsce i województwie mazowieckim w latach 2008-2011 [w zł]

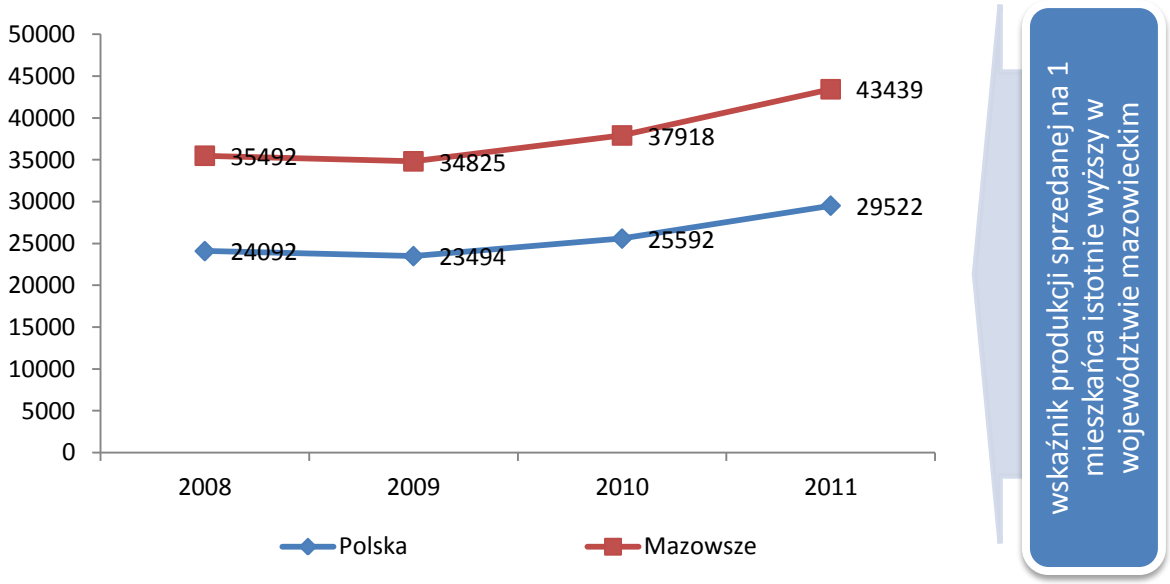

Źródło: Bank Danych Regionalnych, Główny Urząd Statystyczny

Na dużą aktywność ekonomiczną mieszkańców województwa wskazuje liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON na 10 tysięcy mieszkańców. W 2011 roku na Mazowszu wynosiła ona 1 277, przy średniej ogólnopolskiej wynoszącej 1 004. Aktywność ta jednak koncentruje się przede

[6] Na podstawie danych zaczerpniętych z Banku Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego.
[7] Na podstawie danych zaczerpniętych z Banku Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

wszystkim w Warszawie, dla której wartość wskaźnika wynosi 1 995 podmiotów na 10 tysięcy mieszkańców. Średnią Polski przewyższyły również podregiony okołowarszawskie, natomiast w pozostałych wskaźnik był znacznie niższy.

Tabela 4. Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON na 10 tys. mieszkańców dla Polski, województwa mazowieckiego i jego poszczególnych podregionów w roku 2011

Jednostka terytorialna	Podm. gosp. zarejestrowane w REGON na 10 tys. mieszkańców
POLSKA	1004
MAZOWIECKIE	1277
Podregion - ciechanowsko-płocki	708
Podregion - ostrołęcko-siedlecki	737
Podregion - radomski	806
Podregion - m. Warszawa	1995
Podregion - warszawski wschodni	1034
Podregion - warszawski zachodni	1314

Źródło: Bank Danych Regionalnych, Główny Urząd Statystyczny.

Aktywność gospodarcza ludności nie wiąże się jedynie z podejmowaniem przez nią inicjatywy gospodarczej, ale również z podejmowaniem pracy najemnej. Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego w 2011 roku udział pracujących w ogólnej liczbie ludności w województwie wynosił 55,4% i był wyższy od udziału mierzonego dla całego kraju o 4,7 punktu procentowego. Podobna różnica zaobserwowana została dla stosunku pomiędzy ludnością pracującą, a będącą w wieku produkcyjnym[8] (odsetek pracujących w tej grupie na Mazowszu wynosi 70,6%, a dla Polski 65,3%)[9].

[8] Zgodnie z definicją stosowaną przez Główny Urząd Statystyczny są to osoby w wieku zdolności do pracy, tj. dla mężczyzn grupa wieku 18-64 lata, dla kobiet - 18-59 lat. Za http://www.stat.gov.pl/gus/definicje_PLK_HTML.htm?id=POJ-1726.htm.

[9] Na podstawie danych zaczerpniętych z Banku Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Podsumowanie

- **22,3%** polskiego PKB w 2010 roku zostało wytworzone na Mazowszu.
- Największy udział w PKB województwa ma m. Warszawa zaś najmniejszy podregion radomski.
- O prawie **63%** większa od średniej krajowej była wartość PKB na jednego mieszkańca województwa.
- **43 439 zł** wyniosła wartość produkcji sprzedanej przemysłu na 1 mieszkańca województwa. Stanowiło to **147%** średniej krajowej.
- **1 277** podmiotów gospodarczych na 10 tys. osób było zarejestrowanych w rejestrze REGON w województwie.
- Najwięcej podmiotów gospodarczych na 10 tys. mieszkańców zarejestrowanych było w Warszawie.
- W 3 z 6 podregionów liczba zarejestrowanych podmiotów na 10 tys. mieszkańców wyniosła więcej niż wynosi średnia krajowa.
- **55,4%** wynosi odsetek osób pracujących w ogólnej liczbie mieszkańców Mazowsza
- **70,6** % wynosi odsetek osób pracujących wśród osób w wieku produkcyjnym zamieszkujacych Mazowsze.

3.3. Lokalne rynki pracy województwa mazowieckiego

Kwestie poczucia stabilności zatrudnienia i zagrożenia bezrobociem należy uznać za znaczące czynniki wpływające na decyzje zakupowe konsumentów. W okresach spowolnienia gospodarczego i związanego z nim poczucia zagrożenia, konsumenci rzadko bywają skłonni do dokonywania znaczących zakupów, czekając na „lepsze czasy." Dlatego też rozpatrując kwestie trendów konsumpcyjnych istniejących na Mazowszu warto przyjrzeć się również lokalnym rynkom pracy i opiniom potencjalnych konsumentów na temat przewidywanych przez nich zmian dotyczących poziomu bezrobocia.

Problem bezrobocia w bardzo różnym stopniu dotyka poszczególnych obszarów województwa mazowieckiego. W połowie podregionów Mazowsza (ostrołęcko-siedleckim, ciechanowsko-płockim, radomskim) poziom bezrobocia utrzymuje się od jakiegoś czasu na poziomie wyższym niż mierzony dla całego kraju. Jednak na koniec 2012 odnotowano zjawisko nietypowe: poziom krajowy przewyższyła również stopa

bezrobocia w podregionie warszawskim wschodnim i wyniosła 13,5%, podczas gdy w Polsce wynosiła ona 13,4%. Najniższy poziom bezrobocia zaobserwowany został dla m. Warszawy, gdzie wyniósł 4,4%. Dane te pokazują skalę zróżnicowania problemu w różnych regionach województwa – szczególnie silne występuje on w powiatach znajdujących się na obrzeżach Mazowsza, zaś stosunkowo najlepsza sytuacja jest w powiatach centralnych z Warszawą włącznie. Są to jednocześnie powiaty najsilniejsze gospodarczo, o czym była już mowa w poprzednich częściach niniejszego opracowania. Niezależnie od obecnego poziomu bezrobocia dla wszystkich podregionów odsetek osób pozostających bez pracy wzrósł na przestrzeni lat 2008-2012. Wyjątkowo intensywny wzrost poziomu bezrobocia zaobserwowano w 2012 roku w podregionie warszawskim wschodnim, gdzie w maju 2012 r. przewyższył on poziom krajowy.

Wykres 2. Stopa bezrobocia rejestrowanego (w %) dla Polski, województwa mazowieckiego i jego podregionów w latach 2008-2012

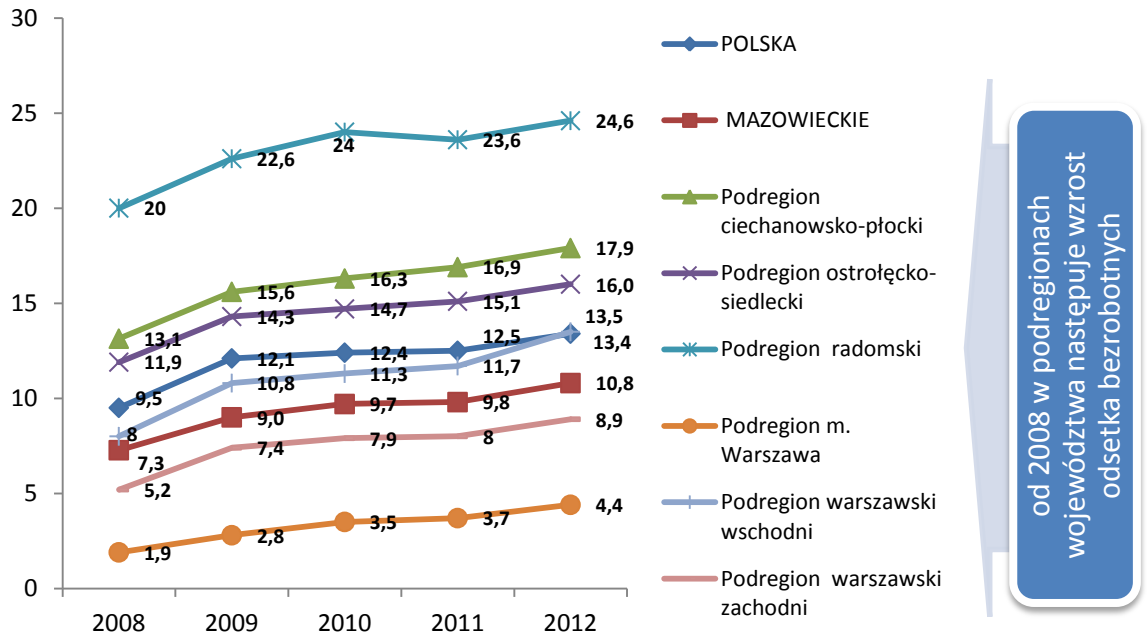

Źródło: Bank Danych Regionalnych, Główny Urząd Statystyczny

Za niepokojący sygnał wskazujący na pogarszanie się sytuacji na lokalnych rynkach pracy należy uznać wzrost odsetka długotrwale bezrobotnych wśród wszystkich zarejestrowanych osób pozostających bez pracy. Trend ten zarysowuje się dla wszystkich podregionów Mazowsza od 2009 roku. Najgorsza sytuacja pod względem odsetka długotrwale bezrobotnych panuje w podregionie radomskim - prawie połowa

osób wśród bezrobotnych nie podjęła pracy od ponad 12 miesięcy. Tym samym długotrwale bezrobotni stanowią tam 10,8% ludności aktywnej zawodowo[10].

Warto zauważyć, że nawet dla podregionu m. Warszawa, w którym mamy do czynienia z bardzo niskim (choć rosnącym), poziomem bezrobocia na tle reszty Mazowsza, nastąpił gwałtowny wzrost odsetka osób długotrwale bezrobotnych. Pomiędzy rokiem 2009 a 2011 wzrost wyniósł aż 20,5 punktów procentowych.

Tabela 5. Odsetek długotrwale bezrobotnych wśród ogółu zarejestrowanych bezrobotnych w Polsce, w województwie mazowieckim i jego podregionach w latach 2008-2011

	POLSKA	MAZOWIECKIE	ciechanowsko-płocki	ostrołęcko-siedlecki	radomski	m. Warszawa	warszawski wschodni	warszawski zachodni
2008	34,0%	40,8%	40,6%	39,9%	49,1%	33,1%	34,4%	34,1%
2009	25,8%	30,8%	30,3%	32,5%	43,2%	17,3%	23,5%	23,4%
2010	29,1%	34,6%	31,2%	34,4%	40,4%	37,7%	28,0%	28,6%
2011	34,6%	39,1%	37,7%	40,7%	46,0%	37,8%	31,5%	33,0%

Źródło: Bank Danych Regionalnych, Główny Urząd Statystyczny

Przedstawiona powyżej sytuacja na lokalnych rynkach pracy województwa, opracowana na podstawie danych GUS, znajduje swe odbicie w społecznej percepcji problemu. W odpowiedziach udzielanych w badaniu kwestionariuszowym na temat prognoz mieszkańców Mazowsza odnośnie do zmian w poziomie bezrobocia w ciągu najbliższego roku, aż 67% respondentów uznało, że jego poziom wzrośnie, zaś zaledwie 16% było przeciwnego zdania. Opinie te były bardziej pesymistyczne niż w pierwszej fali badania pół roku wcześniej, kiedy wzrostu bezrobocia spodziewało się 62% mieszkańców Mazowsza.

[10] Bank Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Wykres 3. Opinie mieszkańców województwa mazowieckiego na temat zmian w poziomie bezrobocia w ciągu najbliższych 12 miesięcy. (n=1003)

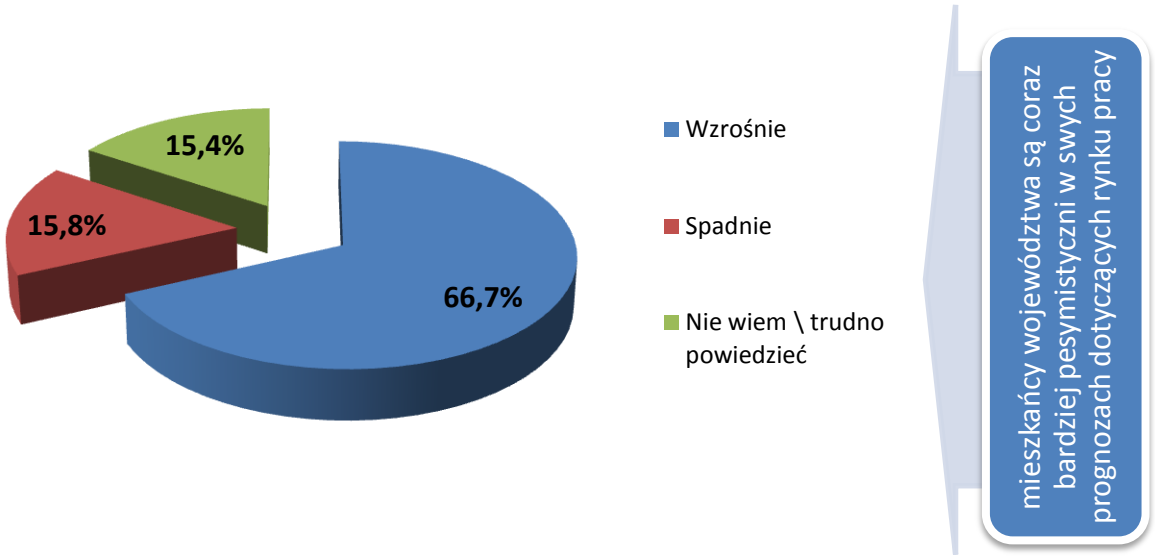

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z badania kwestionariuszowego.

Najbardziej optymistyczne nastawione do kwestii zmian na rynku pracy są osoby poniżej 24 roku życia. W tej grupie 20,6% było zdania, że bezrobocie spadnie w najbliższym czasie. Nawet w tej dobrze nastawionej do przyszłości grupie nastąpiło jednak pewne załamanie optymizmu w stosunku do pierwszej fali badania: w lipcu 2012 wzrostu bezrobocia spodziewało się niecałe 40% młodych Mazowszan, tymczasem w styczniu 2013 sądziło tak już prawie 55%. Za najbardziej pesymistyczną grupę można natomiast uznać osoby w wieku 35-44 lat. W tej grupie w obu falach badania ponad 72% respondentów było zdania, że bezrobocie wzrośnie w najbliższym roku.

Interesujących informacji dostarczają odpowiedzi na temat zmiany sytuacji na rynku pracy udzielane przez osoby należące do różnych grup wyszczególnionych ze względu na ich sytuację zawodową. Największymi optymistami okazały się być osoby bardzo mobilne, uczniowie i studenci, a także osoby podejmujące prace dorywcze. Znacznie gorzej sytuację oceniały osoby posiadające stałą pracę – wśród nich 67% było zdania, że bezrobocie będzie rosnąć. Co ciekawe taki sam odsetek spodziewał się wzrostu poziomu bezrobocia wśród bezrobotnych respondentów. Niepewność sytuacji na rynku pracy można uznać za potencjalnie znaczący czynnik wpływający negatywnie

na skłonność do wydawania przez konsumentów pieniędzy na szeroko pojętą konsumpcję.

Podsumowanie

- **10,8%** wynosiła stopa bezrobocia na na Mazowszu na koniec 2011 roku.
- W 4 na 6 podregionów Mazowsza stopa bezrobocia była wyższa niż średnia dla całego kraju.
- **4,4%** wynosiła najniższa stopa bezrobocia dla podregionu województwa - m.Warszawy.
- **24,6%** wynosiła stopa bezrobocia dla powiatu radomskiego i była najwyższa z pośród wszystkich podregionów Mazowsza.
- **39,1%** zarejestrowanych bezrobotnych na Mazowszu to osoby pozostające bez pracy przynajmniej przez rok.
- Od roku 2009 następuje przyrost odsetka długotrwale bezrobotnych we wszystkich podregionach województwa.
- **prawie 67%** dorosłych mieszkańców Mazowsza jest zdania, że bezrobocie będzie rosło w ciągu następnego roku.

3.4. Dochody ludności i gospodarstw domowych

Omówiony powyżej potencjał gospodarczy województwa mazowieckiego przekłada się na wskaźniki mówiące wprost o potencjale konsumpcyjnym mieszkańców Mazowsza. Za dwa najważniejsze, które zostaną omówione dokładniej poniżej, należy uznać średnie wynagrodzenie brutto oraz dochód rozporządzalny gospodarstwa domowego na 1 osobę.

Przeciętne wynagrodzenie obliczone dla całego województwa w roku 2011 wyniosło 4 505 zł wobec 3 625 zł dla całego kraju. Należy jednak zauważyć, że podobnie jak w przypadku innych wskaźników, także w tym przypadku mamy do czynienia ze znacznym zróżnicowaniem pomiędzy podregionami województwa. Zaledwie w dwóch podregionach (m. Warszawa, warszawski zachodni) przeciętne miesięczne wynagrodzenie jest wyższe od średniej krajowej – w Warszawie stanowi aż 136,2% ogólnopolskiego. W pozostałych pięciu jest natomiast niższe (najniższe w podregionie

ostrołęcko-siedleckim, gdzie wynosi zaledwie 86,2% średniej krajowej).[11]. Takie zróżnicowanie wpływa na poziom ufności konsumenckiej na poszczególnych obszarach.

Tabela 6. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w Polsce, województwie mazowieckim i jego subregionach w latach 2007-2011

	Ogółem					Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w relacji do średniej krajowej (Polska=100)				
	2007	2008	2009	2010	2011	2007	2008	2009	2010	2011
POLSKA	2866,04	3158,48	3315,38	3435,00	3625,21	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
MAZOWIECKIE	3670,84	4036,26	4179,63	4279,55	4504,66	128,1	127,8	126,1	124,6	124,3
ciechanowsko-płocki	2818,42	3119,05	3256,61	3366,54	3572,04	98,3	98,8	98,2	98,0	98,5
ostrołęcko-siedlecki	2431,04	2655,45	2820,06	2950,04	3125,97	84,8	84,1	85,1	85,9	86,2
radomski	2469,94	2732,60	2911,12	3054,40	3207,74	86,2	86,5	87,8	88,9	88,5
m. Warszawa	4099,73	4504,85	4603,26	4694,47	4936,36	143,0	142,6	138,8	136,7	136,2
warszawski wschodni	2612,71	2892,19	3063,28	3209,11	3391,03	91,2	91,6	92,4	93,4	93,5
warszawski zachodni	3090,96	3365,29	3496,79	3657,19	3847,37	107,8	106,5	105,5	106,5	106,1

Źródło: Bank Danych Regionalnych, Główny Urząd Statystyczny.

Drugim z podstawowych mierników służących zbadaniu potencjału konsumpcyjnego gospodarstwa domowego jest tzw. dochód rozporządzalny. Jest to ta część dochodu gospodarstwa domowego, którym może ono dysponować, przeznaczając go na konsumpcję, inwestycje lub oszczędności, w przeliczeniu na 1 członka gospodarstwa domowego. Przedstawione na poniższym wykresie dane pokazują, że dochód, jakim rozporządzało gospodarstwo domowe w województwie mazowieckim na jedną osobę w 2011 roku wyniósł średnio 1 622,96 zł, co stanowi 132,3% średnich

[11] Na podstawie danych zaczerpniętych z Banku Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

dochodów gospodarstw w skali całego kraju[12]. Oznacza to, że mazowieckie gospodarstwa posiadają przeciętnie większą sumę pieniędzy, którą mogą przeznaczyć na konsumpcję.

Wykres 4. Dochód rozporządzalny na 1 mieszkańca w województwie mazowieckim i Polsce w latach 2007-2011 [w zł]

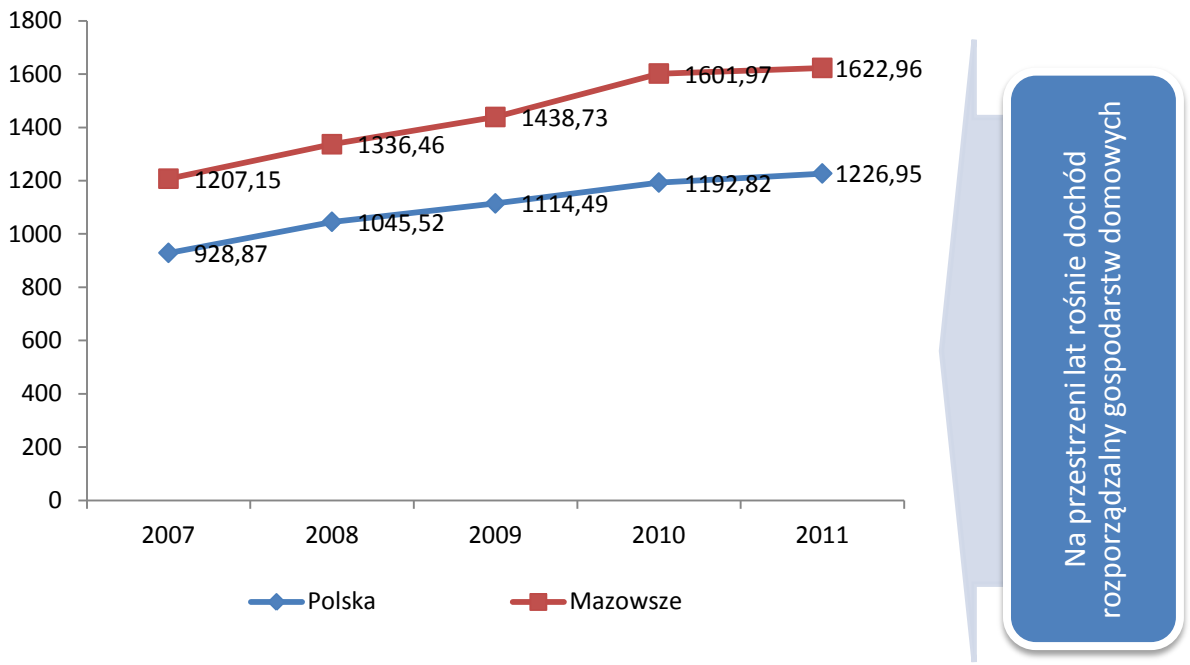

Źródło: Bank Danych Regionalnych, Główny Urząd Statystyczny

Przedstawione dotychczas informacje na temat wynagrodzeń pochodzą z danych publikowanych przez GUS. W badaniu kwestionariuszowym zrealizowanym na potrzeby niniejszego projektu zapytano natomiast o subiektywne postrzeganie zmiany sytuacji ekonomicznej w perspektywie ostatnich 12 miesięcy.

Mimo przedstawionego wzrostu wartości przeciętnych wynagrodzeń i dochodu rozporządzalnego, znaczna część mieszkańców Mazowsza (41%) była zdania, że w ciągu ostatniego roku sytuacja ich gospodarstwa domowego pogorszyła się. Przeciwnego zdania było 11% respondentów. Na tym polu zaobserwowano poprawę opinii Mazowszan w stosunku do pierwszej fali badania – wprawdzie poprawę sytuacji

[12] Na podstawie danych zaczerpniętych z Banku Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

finansowej zadeklarował taki sam odsetek respondentów, ale jej pogorszenie w styczniu 2013 odczuło o 5 punktów procentowych mniej badanych niż w lipcu 2012.

Ocena sytuacji materialnej była różna w poszczególnych grupach wyróżnionych ze względu na istotne cechy społeczno-demograficzne. Po raz kolejny, nieco bardziej zadowoleni ze zmian, jakie zaszły w ciągu ostatniego roku byli mężczyźni, wśród których odsetek osób będących zdania, że ich sytuacja poprawiła się wyniósł 14%. Wśród kobiet opinia ta podzielana była jedynie przez 9% respondentek. Tak jak w poprzedniej fali badania, częściej poprawę sytuacji finansowej deklarowały osoby młode w wieku do 34 lat, zaś za będące przeciwnego zdania osoby w wieku 45+.

Istotna różnica w postrzeganiu swojej sytuacji ekonomicznej utrzymała się także dla różnych grup wyodrębnionych ze względu na kwotę, jaką dysponuje gospodarstwo domowe. W dwóch grupach o najniższych dochodach netto gospodarstw domowych - poniżej 1000 zł i od 1000 do 1400 zł – odsetek osób, które uznawały, że ich sytuacja w ostatnich 12 miesiącach się pogorszyła wyniósł ponad 58%, przy średniej dla całej populacji wynoszącej 41%. W tym samym czasie, w grupie o najwyższych dochodach (powyżej 4500 zł) dominowała krańcowo różna opinia. Jest to jedyna grupa, w której odsetek osób uznających, że ich sytuacja w przeciągu ostatniego roku poprawiła się dorównał, a nawet nieco przewyższył odsetek tych, którzy byli przeciwnego zdania (w stosunku 22,5% do 22%). Może to wskazywać na pogłębianie się wspomnianego rozwarstwienia ze względu na wysokość wynagrodzenia.

Co interesujące, pomimo dużego zróżnicowania przeciętnych dochodów dla poszczególnych podregionów województwa mazowieckiego, w dalszym ciągu nie zaobserwowano istotnych statystycznie różnic w ocenie przez ich mieszkańców zmian we własnej sytuacji materialnej. Można, zatem uznać, że miejsce zamieszkania w odróżnieniu od wieku, płci i potencjału ekonomicznego gospodarstwa domowego nie różnicuje opinii na temat zmian w sytuacji ekonomicznej respondentów.

Wykres 5. Pozytywne opinie odnośnie aktualnej i przyszłej sytuacji gospodarstwa domowego w pierwszej (n=1000) i w drugiej (n=1003) fali badania, z wyszczególnieniem najbardziej pozytywnych grup respondentów.

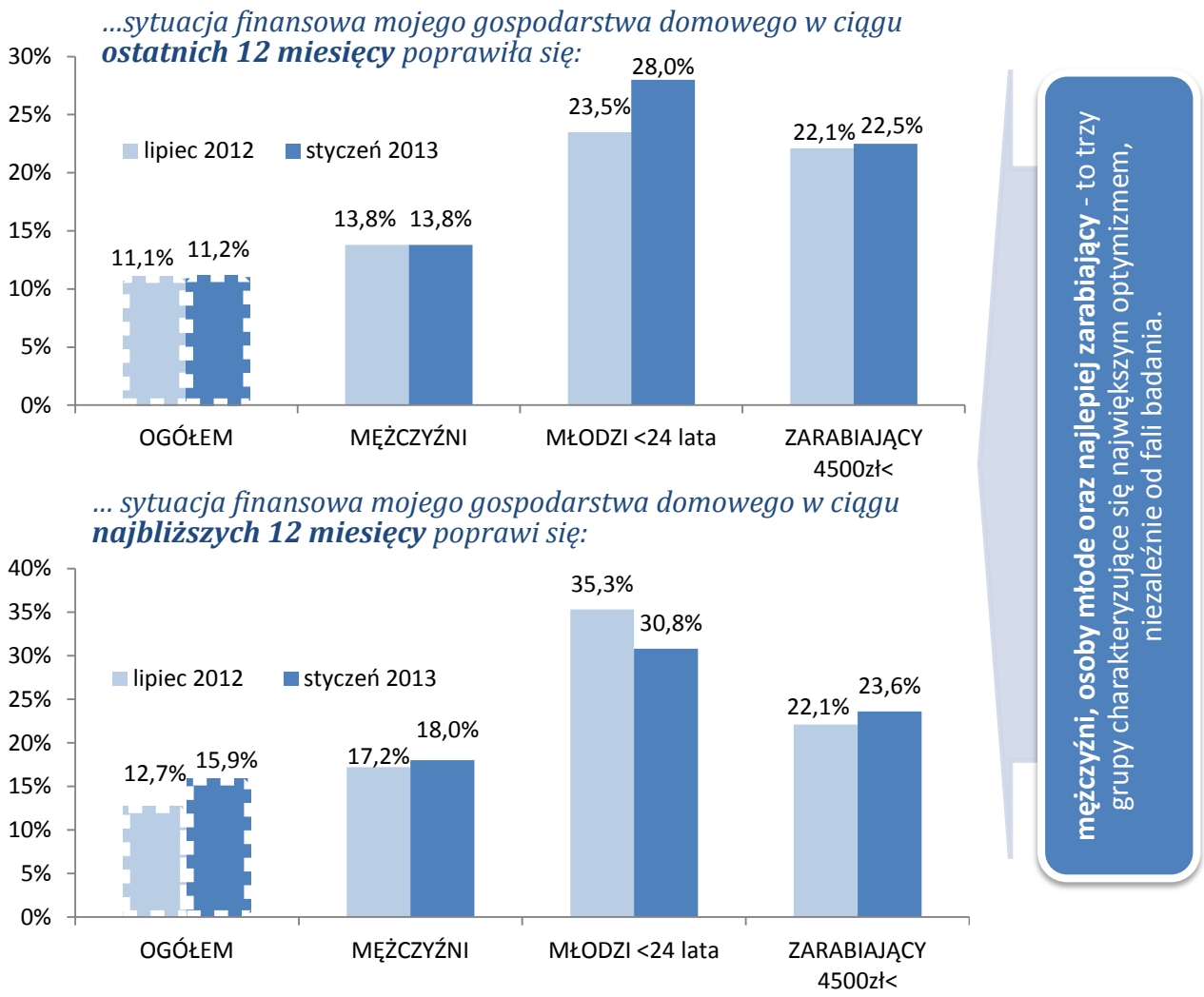

Obok oceny sytuacji obecnej, respondentom zadano również pytanie o prognozy dotyczące zmian w ich sytuacji materialnej w ciągu najbliższego roku. Również w tym przypadku odsetek osób nastawionych pesymistycznie przewyższa znacznie odsetek optymistów (38% do 16%). Większymi optymistami w kwestii zmian, jakie zajdą w najbliższej przyszłości były osoby o podobnej charakterystyce do tych, które pozytywnie oceniały swoje dotychczasowe położenie, a zatem mężczyźni, osoby młode i dobrze lub bardzo dobrze zarabiające.

Podsumowanie

- **4504,66 zł** wynosiło przeciętne wynagrodzenie brutto w województwie mazowieckim.
- **136,7%** ogólnopolskiego przeciętnego wynagrodzenia wyniosło przeciętne wynagrodzenie w Warszawie.
- przeciętne wynagrodzenie w poszczególnych mazowieckich podregionach waha się **od 86% do 136%** przeciętnego wynagrodzenia w Polsce w 2011 r.
- **41%** dorosłych mieszkańców Mazowsza było zdania, że sytuacja ich gospodarstwa domowego w ciągu ostatnich 12 miesięcy pogorszyła się.

3.5. Konsumpcja i ceny

W latach 2008-2011 wydatki na jedną osobę w gospodarstwie domowym rosły zarówno w województwie mazowieckim, jak i w Polsce. W ciągu ostatniego roku wzrost ten był stosunkowo niewielki, ale w ciągu ostatnich 4 lat dla całego kraju wzrost ten wyniósł 12,3% zaś dla Mazowsza 14%[13]. Większe wydatki ponoszone przez mazowieckie gospodarstwa domowe mogą wynikać zarówno z większego dochodu rozporządzanego, jak i z poziomu cen w województwie. Analiza cen różnych towarów konsumpcyjnych na podstawie dostępnych danych GUS wskazuje, że koszty utrzymania w województwie są wyższe niż w innych regionach Polski[14].

Tabela 7. Wydatki na jedną osobę w gospodarstwie domowym w Polsce i województwie mazowieckim w latach 2008-2011 [w zł]

Jednostka terytorialna	2008	2009	2010	2011
POLSKA	904,27	956,68	991,44	1015,2
MAZOWIECKIE	1147,27	1233,28	1299,85	1308,35

Źródło: Bank Danych Regionalnych, Główny Urząd Statystyczny.

[13] Na podstawie danych zaczerpniętych z Banku Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego, http://www.stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.
[14] Ibidem.

Z drugiej strony, porównując zmiany, jakie zaszły w ciągu roku dla całego kraju i województwa w poziomie cen można stwierdzić, że ich wzrost w województwie jest nieco niższy niż dla całego kraju[15].

Tabela 8. Zmiana wartości wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych pomiędzy rokiem 2010 i 2011 w Polsce i województwie mazowieckim.

	POLSKA	MAZOWIECKIE
żywność i napoje bezalkoholowe	105,4	104,7
napoje alkoholowe i wyroby tytoniowe	103,7	104,3
odzież i obuwie	98,5	98,6
mieszkanie	105,5	105,1
zdrowie	104,5	104,1
transport	107,7	106,3
rekreacja i kultura	100,5	100,7
edukacja	103,4	104,6
ogółem	104,3	103,7

Źródło: Bank Danych Regionalnych, Główny Urząd Statystyczny.

Utrzymały się dwa zasadnicze trendy zaobserwowane w pierwszej fali analiz: większy niż w innych regionach wzrost wydatków mazowieckich gospodarstw domowych przy jednoczesnym mniejszym niż dla całej Polski wzroście cen. Z zestawienia tych faktów wynika, iż wspomniany na wstępie wzrost wydatków mazowieckich gospodarstw nie jest jedynie rezultatem wzrostu cen. Gdyby tak było, tempo wzrostu w obu wypadkach byłoby równomierne, tymczasem wydatki rosną szybciej niż ceny. Może to wskazywać na zwiększenie się siły nabywczej mazowieckich konsumentów w ostatnich latach.

[15] Bank Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Tabela 9. Różnice w przewidywaniach odnośnie do zmian cen w I i w II fali badania, w podziale na różnice pomiędzy kobietami i mężczyznami.

	Nastąpi szybszy wzrost	Nastąpi wzrost w podobnym tempie	Będą wzrastały wolniej	Pozostaną mniej więcej na takim samym poziomie	Nastąpi spadek
lipiec 2012, w tym:	16,5%	42,1%	16,1%	18,5%	4,8%
mężczyźni	12,5%	43,3%	18,0%	18,9%	5,5%
kobiety	20,0%	41,0%	14,4%	18,1%	4,2%
styczeń 2013, w tym:	18,7%	35,7%	16,8%	20,6%	5,4%
mężczyźni	14,6%	32,1%	18,8%	25,2%	7,2%
kobiety	22,4%	38,8%	14,9%	16,8%	3,8%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z badania kwestionariuszowego.

W wyniku tego, że w ostatnim roku odnotowano wyższy niż w ubiegłym wzrost cen dóbr konsumpcyjnych, przewidywania konsumentów co do zmian cen w nadchodzącym roku zmieniły się - istotnie mniejszy odsetek respondentów (35,7%) w porównaniu do pierwszej fali badania (42,1%) spodziewa się utrzymania dotychczasowego tempa wzrostu cen.

Wykres 6. Opinie mieszkańców województwa mazowieckiego na temat zmian poziomu cen w ciągu najbliższych 12 miesięcy. (n=1003)

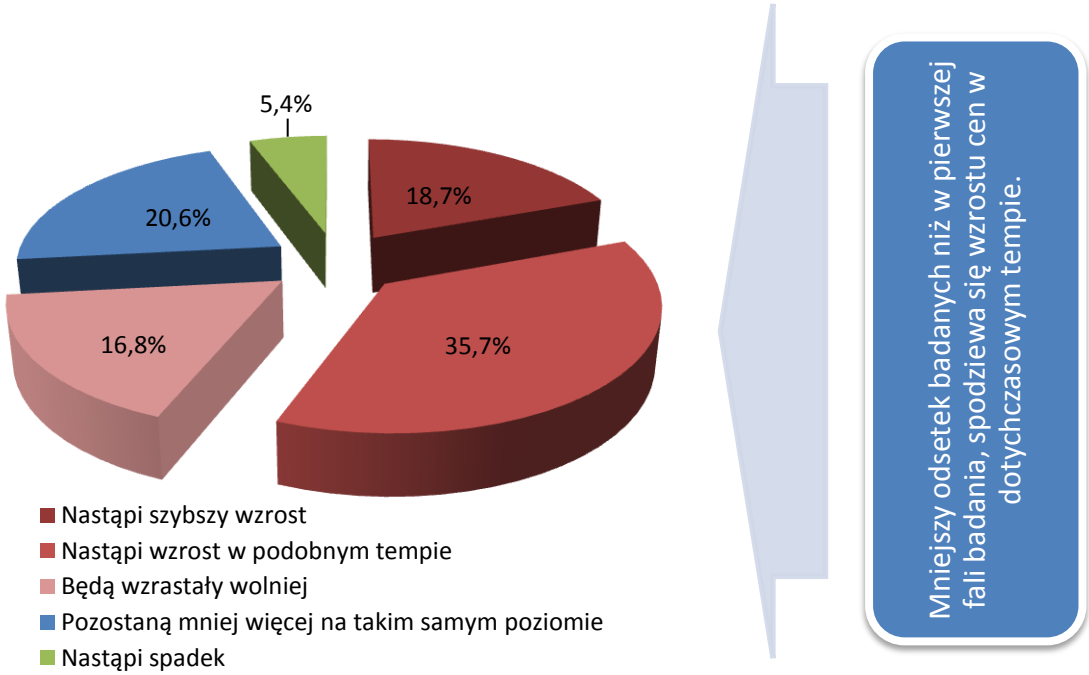

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z badania kwestionariuszowego.

O ponad 2 punkty procentowe wzrosła liczba Mazowszan spodziewających się przyspieszenia tego tempa, ale więcej osób spodziewa się też stabilizacji. Istotnie częściej szybszego wzrostu cen w przyszłym roku spodziewają się kobiety.

Podsumowanie

- **1308,35** zł wyniosły wydatki na jedną osobę w gospodarstwie domowym w województwie mazowieckim w 2011 r.
- relacja cen w 2011 do cen 2010 wyniosła **104,7** w województwie mazowieckim i 105,4 w całym kraju.
- o **6,4** punktu procentowego spadł odsetek Mazowszan przewidujących na przyszły rok wzrost cen w dotychczasowym tempie.
- Przewidywania dotyczące wzrostu cen różne są wśród mieszkanek i mieszkańców wojewodztwa mazowieckiego. Kobiety istotnie częściej niż mężczyźni spodziewają się szybszego wzrostu cen w kolejnym roku.

4. Koniunktura konsumencka w województwie mazowieckim

Dotychczas przytoczone dane, dotyczące sytuacji ekonomicznej i społecznej województwa mazowieckiego, stanowią kontekst dla właściwych informacji na temat koniunktury konsumenckiej w województwie. Podstawowym źródłem wiedzy na temat skłonności do dokonywania zakupów przez mieszkańców Mazowsza są trzy wskaźniki, obliczone w oparciu o odpowiedzi udzielane przez potencjalnych konsumentów w badaniu kwestionariuszowym. Wskaźniki te to: Bieżący Wskaźnik Ufności Konsumenckiej, Wyprzedzający Wskaźnik Ufności Konsumenckiej oraz Wskaźnik Dokonywania Istotnych Zakupów.

4.1. Bieżący Wskaźnik Ufności Konsumenckiej

Jednym z trzech głównych wskaźników, który został wykorzystany w badaniu koniunktury konsumenckiej jest Bieżący Wskaźnik Ufności Konsumenckiej. W oparciu o ocenę przez respondentów sytuacji finansowej ich gospodarstwa domowego, krajowej gospodarki oraz faktu dokonywania istotnych zakupów określa się ogólną opinię konsumentów na temat sytuacji ekonomicznej. W ten sposób, co miesiąc, Główny Urząd Statystyczny określa koniunkturę konsumencką wśród mieszkańców Polski, a niniejsze

badanie w półrocznym odstępie wyznaczyło wskaźnik dla województwa mazowieckiego.

Ujemne wartości, jakie przyjmuje wskaźnik obliczony dla mieszkańców zarówno całego województwa mazowieckiego, jak i jego wszystkich podregionów wskazują, że wśród osób badanych przeważają negatywne opinie na temat obecnej sytuacji ekonomicznej kraju i gospodarstwa domowego. Mimo to, żaden z podregionów nie charakteryzuje się tak dużym pesymizmem jak ogół mieszkańców kraju. Dla wszystkich mazowieckich podregionów Bieżące Wskaźniki Ufności Konsumenckiej są wyższe od średniej wartości wskaźnika dla Polski podawanej za ten sam okres przez Główny Urząd Statystyczny, co oznacza, że mieszkańcy Mazowsza ogólnie lepiej oceniają obecną sytuację ekonomiczną. Ocena ta pogorszyła się wprawdzie w porównaniu z poprzednią falą badania z lipca 2012r., jednak spadek nastrojów był mniej wyraźny niż w pozostałych regionach kraju.

Tabela 10 Wartości Bieżącego Wskaźnika Ufności Konsumenckiej dla mieszkańców Polski, województwa mazowieckiego i jego podregionów. Stan na lipiec 2012.

Bieżący Wskaźnik Ufności Konsumenckiej	Polska	mazowieckie	Subregion					
			ciechanowsko-płocki	ostrołęcko-siedlecki	radomski	m. st. Warszawa	warszawski wschodni	warszawski zachodni
Lipiec 2012	**-27**	**-20,48**	-21,71	-22,55	-28,10	-19,21	-17,62	-18,13
Styczeń 2013	**-30,8**	**-21,73**	-27,76	-25,49	-24,52	-18,98	-18,14	-21,58

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z badania kwestionariuszowego oraz danych GUS.

Największe zmiany przyniosło porównanie rankingu mazowieckich podregionów pod względem bieżących nastrojów konsumenckich: mieszkańcy podregionu radomskiego, dotychczas najgorzej oceniający swoją sytuację finansową, po upływie pół roku oceniają ją wyraźnie lepiej.

Wykres 7 Zmiany wysokości Bieżącego Wskaźnika Ufności Konsumenckiej w podregionach województwa mazowieckiego.

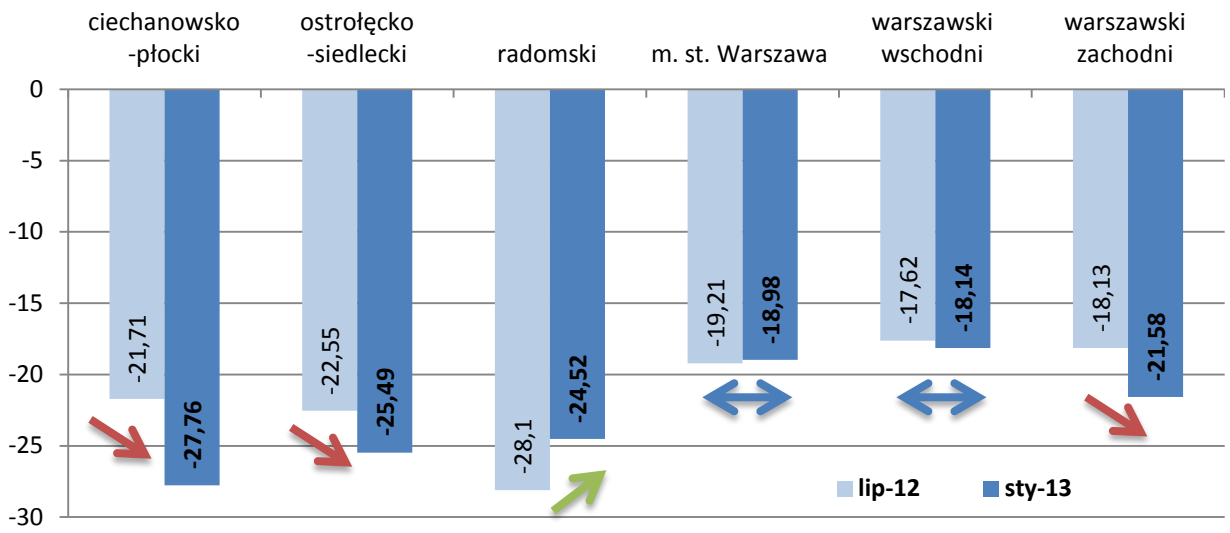

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z badania kwestionariuszowego.

Taka obserwacja potwierdza wypracowane w I etapie badania, prognozy dotyczące rozwoju sytuacji gospodarczej podregionów. Ogólnie, dla całego województwa nastroje konsumenckie ulegają pogorszeniu. W Warszawie i w podregionie warszawskim wschodnim lepsza niż gdzie indziej koniunktura pozwoliła obronić się przed wzrostem pesymizmu konsumentów, który pozostał na podobnym poziomie jak w pierwszej fali badania. Wyjątek stanowił podregion radomski, w którym nastąpiła poprawa nastrojów w stosunku do poprzedniej fali: tak jak przewidywano w prognozach, wyjątkowo zła ocena koniunktury w lipcu 2012 nie miała uzasadnienia w realiach. Konsumenci zorientowali się, że kondycję ekonomiczną swojego regionu oceniali przesadnie źle, w wyniku czego nastąpiła korekta wartości wskaźnika, która przybliżyła się do wartości wojewódzkiej.

Należy zwrócić uwagę, że pomimo tego, że wskaźnik osiąga wyraźnie ujemne wartości, to jednak, co do swojej przyszłej kondycji finansowej oraz do przyszłej sytuacji ekonomicznej kraju, mieszkańcy województwa konsekwentnie mają lepsze przewidywania niż oceny aktualnych realiów. Pomimo złych ocen dzisiejszego stanu rzeczy, przyszłość jawi się konsumentom w jaśniejszych barwach. Taką tendencję zaobserwowano w wynikach badań zarówno w pierwszej jak i drugiej fali.

Wykres 8. Zmiany pomiędzy pierwszą a drugą falą badania na Mazowszu w poszczególnych wskaźnikach, składowych Bieżącego Wskaźnika Ufności Konsumenckiej.

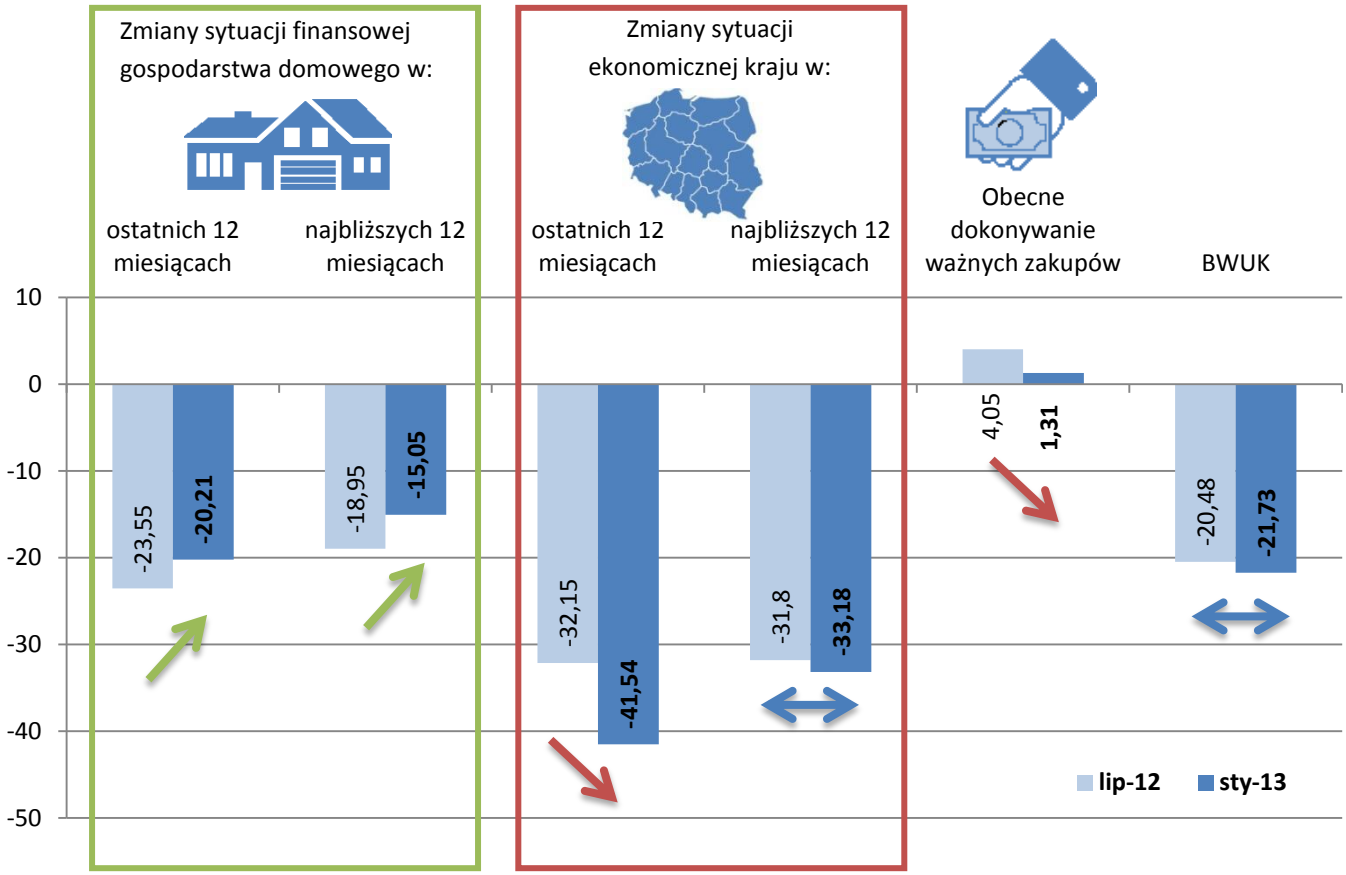

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z badania kwestionariuszowego.

Porównanie odpowiedzi udzielonych na pytanie o dotychczasową sytuację swojego gospodarstwa domowego i gospodarki Polski dostarcza interesującej refleksji, że respondenci własną sytuację finansową oceniają znacznie lepiej niż sytuację kraju. Co więcej, oceny sytuacji gospodarstwa domowego polepszyły się w porównaniu, do pierwszej fali, podczas gdy oceny kondycji ekonomicznej kraju pogorszyły się. Spowodowało to dalsze pogłębienie różnic w postrzeganiu kondycji własnej oraz całego kraju.

Takie zjawisko potwierdza, że w obliczu aktualnego spowolnienia gospodarczego im gorsza w ocenie mieszkańców sytuacja ekonomiczna kraju, tym bardziej w codziennym życiu skupiają się na kondycji ekonomicznej najbliższego otoczenia. Paradoksalnie, maksymalizacja troski o najbliższe otoczenie w długim okresie powinna sprzyjać polepszeniu globalnej sytuacji ekonomicznej.

Tabela 11. Średnie wartości wskaźników wchodzących w skład Bieżącego Wskaźnika Ufności Konsumenckiej obliczone dla mieszkańców województwa mazowieckiego.

Średnia wartość wskaźnika dla mieszkańców województwa mazowieckiego		Zmiany sytuacji finansowej gospodarstwa domowego w:		Zmiany ogólnej sytuacji ekonomicznej kraju w:		Obecne dokonywanie ważnych zakupów	Bieżący Wskaźnik Ufności Konsumenckiej (BWUK)
		ostatnich 12 miesiącach	najbliższych 12 miesiącach	ostatnich 12 miesiącach	najbliższych 12 miesiącach		
MAZOWSZE	Lipiec 2012	-23,55	-18,95	-32,15	-31,80	4,05	-20,48
	Styczeń 2013	-20,21	-15,05	-41,54	-33,18	1,31	-21,73
POLSKA	Lipiec 2012	-25,2	-15,4	-42,4	-34,2	-17,8	-27
	Styczeń 2013	-24	-18,7	-48,6	-39,1	-23,7	-30,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z badania kwestionariuszowego i danych GUS.

Respondenci uznali również, że obecnie, biorąc pod uwagę ogólną sytuację ekonomiczną kraju, to nie jest odpowiedni czas do dokonywania ważnych zakupów. Wartość tego wskaźnika spadła w porównaniu z wynikami poprzedniej fali badania. Mimo tego wartość ta, jako jednego z nielicznych wskaźników, utrzymała się na Mazowszu powyżej zera. Wyniki takie potwierdzają, że ocena prywatnej sytuacji respondentów jest relatywnie lepsza, a mieszkańcy województwa mazowieckiego żywią przekonanie, że ich sytuacja w porównaniu z resztą kraju nie jest zła i jeszcze poprawi się w ciągu następnych 12 miesięcy. Taka postawa pozwala przewidywać utrzymanie popytu konsumenckiego na Mazowszu na stabilnym poziomie.

4.2. Wyprzedzający Wskaźnik Ufności Konsumenckiej

Podobnie jak to miało miejsce dla Bieżącego Wskaźnika Ufności Konsumenckiej, wartości wyprzedzającego wskaźnika wskazują na przewagę na Mazowszu osób pesymistycznie patrzących na zmiany, jakie przyniesie kolejny rok pod względem sytuacji finansowej ich gospodarstwa domowego, ogólnej sytuacji ekonomicznej Polski, poziomu bezrobocia i możliwości oszczędzenia pieniędzy. W obydwu falach badania wskaźnik na Mazowszu utrzymał się na podobnym, ujemnym poziomie.

Pesymizm mieszkańców Mazowsza należy uznać jednak za mniejszy niż mieszkańców całej Polski. Zgodnie z danymi GUS wartość wskaźnika obliczona dla populacji Polski wyniosła w styczniu 2013 -40,9 podczas gdy wartość dla mieszkańców województwa mazowieckiego wyniosła -23,20. Najwyższą wartość wskaźnik przyjmuje dla podregionu m. Warszawa, co pokazuje, że przedstawiona w dotychczasowej części raportu przewaga stolicy nad innymi regionami w odniesieniu do różnych wskaźników makroekonomicznych (np. dochód brutto, dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwie domowym, poziom bezrobocia etc.) przekłada się również na bardziej optymistyczne postrzeganie przyszłości.

W prognozach opracowanych w ramach I fali projektu „Mazowiecki Barometr – skuteczne narzędzie prognostyczne" jedynym obszarem, na którym przewidziano niewielki wzrost koniunktury był podregion radomski. Analizy gospodarcze doprowadziły do wniosków, że główną przyczyną złej koniunktury gospodarczej w tym regionie są fatalne nastroje przedsiębiorców i konsumentów, a rzeczywiste parametry rynku stanowią jego potencjał, a nie brzemię. Mieszkańcy podregionu radomskiego zdają się dochodzić do takich samych wniosków – odnotowano tutaj najwyższą poprawę Wyprzedzającego Wskaźnika Ufności Konsumenckiej w stosunku do poprzedniej fali badania w lipcu 2012. Z ostatniego miejsca w rankingu mazowieckich podregionów, Radom awansował na 4 pozycję i prowadzi wśród trzech regionów uznawanych za peryferyjne.

Wykres 9. Zmiany wysokości Wyprzedzającego Wskaźnika Ufności Konsumenckiej dla podregionów województwa mazowieckiego i dla całego kraju.

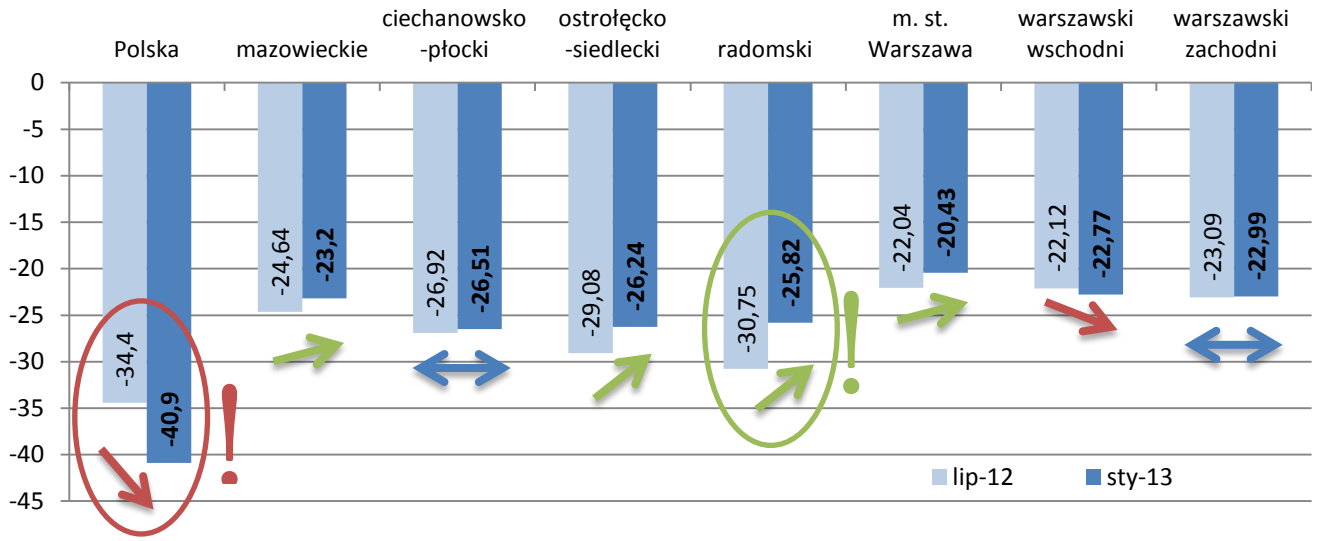

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z badania kwestionariuszowego i danych GUS.

Interesujących wniosków dostarcza również analiza zmian - w porównaniu z pierwszą falą badania - wysokości wskaźnika dla poszczególnych regionów, dla województwa oraz dla całego kraju. W styczniu 2013 mieszkańcy Mazowsza mieli więcej optymistycznych oczekiwań dotyczących przyszłości ekonomicznej. Tylko w regionie warszawskim wschodnim Wyprzedzający Wskaźnik Ufności Konsumenckiej nieznacznie się obniżył, pozostałe podregiony odnotowały wzrost wartości wskaźnika, w dwóch podregionach była to zmiana mniejsza niż o 0,5 punktu, jednak w pozostałych wzrost był bardzo wyraźny w porównaniu z lipcem 2012. Większość zjawisk rynkowych cechuje się sezonowością, szczególnie rynek pracy, co znacząco wpływa na nastroje konsumenckie. Polepszenie nastrojów konsumenckich na Mazowszu oraz oczekiwanie na dalszą poprawę można byłoby tłumaczyć tym, że respondenci spodziewają się ponownie podjąć pracę zarobkową wstrzymaną na okres zimowy, gdyby nie gwałtowny spadek wskaźnika dla całego kraju. Oznacza to, że optymizm mieszkańców Mazowsza nie wynika z sezonowości zjawisk rynkowych, a jego przyczyny muszą leżeć gdzie indziej. Mazowieckie wskaźniki są na ogół wrażliwsze, mają tendencje do wyraźniejszych wahań. Wynika to z faktu, że przedsiębiorstwa w regionie elastyczniej reagują na zmiany koniunktury, a mazowieccy przedsiębiorcy mają wyższą skłonność do ryzyka. Duża dynamika rynku powoduje, że w województwie zmiany trendów odczuwane są prędzej niż na terenie

całego kraju. Z powyższych obserwacji oraz z rozbieżności w kierunkach zmian, można przypuszczać, że Polacy nie odczuwają jeszcze odbicia trendu i nadchodzącej poprawy koniunktury gospodarczej, którą już przewidują mieszkańcy Mazowsza. Jeżeli i tym razem potwierdzą się takie przewidywania, będzie można stwierdzić, że województwo mazowieckie jest predykatorem rozwoju sytuacji gospodarczej w kraju.

Wykres 10. Średnie wartości wskaźników wchodzących w skład Wyprzedzającego Wskaźnika Ufności Konsumenckiej (WWUK) obliczone dla mieszkańców województwa mazowieckiego (MZ) oraz Polski (PL), w pierwszej fali (lip 12) i w drugiej (sty 13) fali badania.

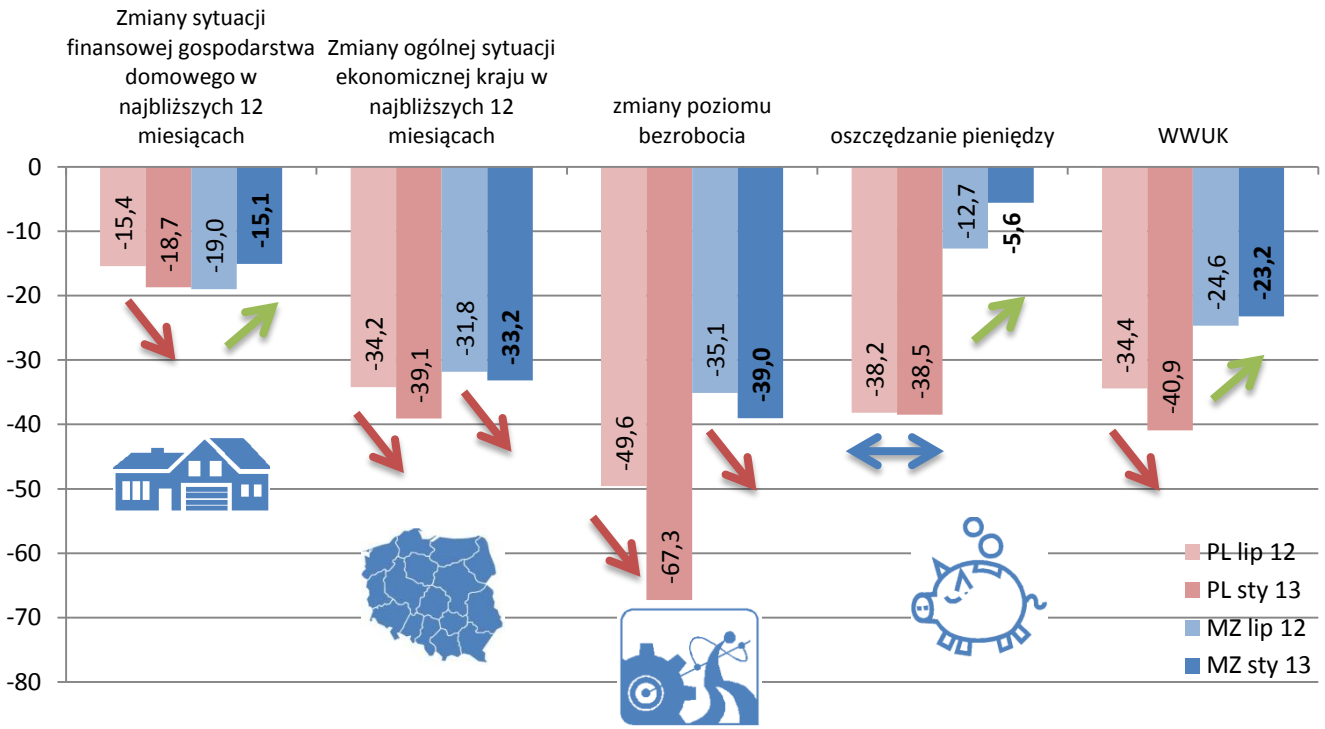

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z badania kwestionariuszowego oraz danych GUS.

Również w przypadku oceny sytuacji ekonomicznej w przyszłości, respondenci nieco optymistyczniej podchodzili do zmian, jakie zajdą dla ich gospodarstwa domowego w porównaniu do gospodarki całego kraju. To jedyny parametr, gdzie w porównaniu do ubiegłej fali badania trend mazowiecki był odwrotny do ogólnopolskiego. Konsumenci obserwują zmiany w pierwszej kolejności we własnych gospodarstwach domowych i raz jeszcze pozwala to przypuszczać, że województwo mazowieckie jest prekursorem zmian gospodarczych, które w dalszej kolejności mają objąć cały kraj. Fakt ten zdaje się potwierdzać malejący pesymizm dotyczący perspektywy oszczędzenia jakiejkolwiek sumy pieniędzy w ciągu najbliższych 12

miesięcy – zarówno na Mazowszu jak i w całym kraju, choć na Mazowszu znacznie większa część respondentów przewiduje taką możliwość.

Jeśli chodzi o oczekiwania dotyczące zmian poziomu bezrobocia w ciągu najbliższych 12 miesięcy, mieszkańcy województwa mazowieckiego spodziewali się raczej pogłębienia się tego problemu. Różne było jednak nasilenie ich pesymizmu w poszczególnych regionach, zwłaszcza w porównaniu do poprzedniej fali badania.

Wykres 11. Oczekiwania mieszkańców Mazowsza odnośnie do zmian poziomu bezrobocia w pierwszej (lipiec 2012) i drugiej (grudzień 2013) fali badania.

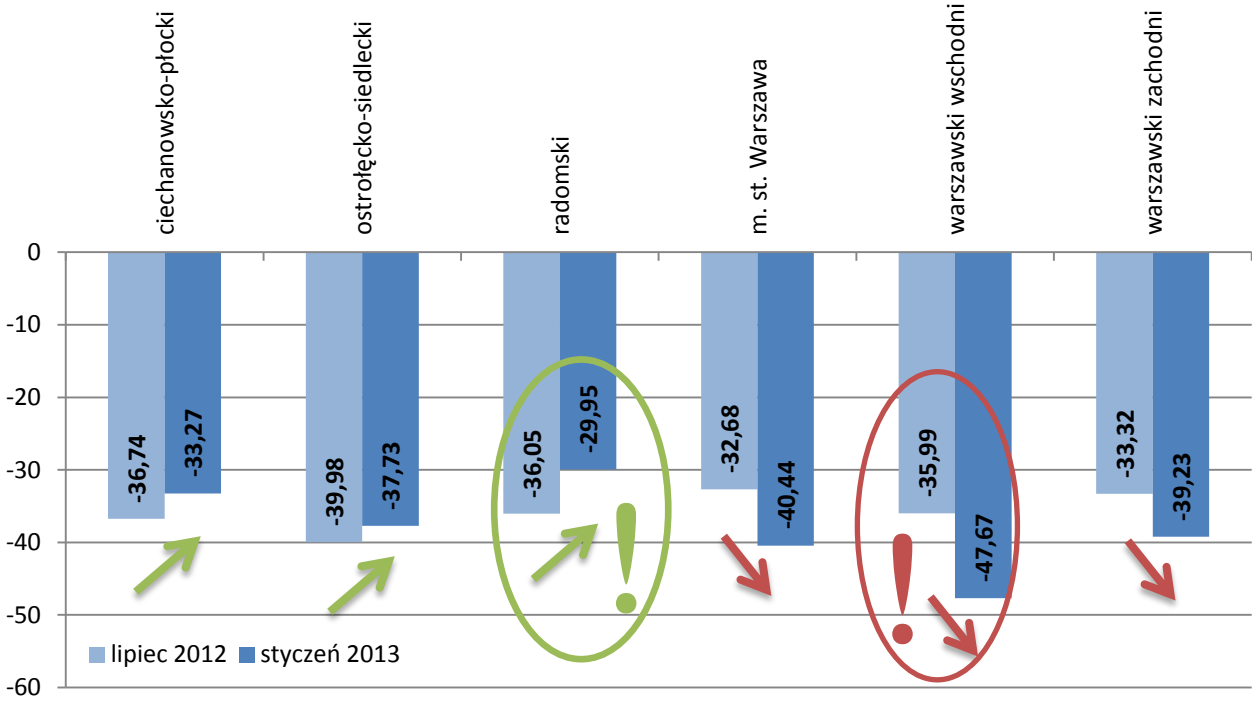

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z badania kwestionariuszowego.

Tradycyjnie to podregiony okołowarszawskie cechuje największy optymizm i najlepsze wartości wskaźników ekonomicznych. Tymczasem to właśnie w nich odnotowano pogorszenie oczekiwań odnośnie do zmian poziomu bezrobocia. W podregionie warszawskim wschodnim wskaźnik dotyczący tych oczekiwań spadł o prawie 12 punktów. Ma to związek z największym w województwie wzrostem stopy bezrobocia w stosunku do ubiegłego roku – na koniec grudnia 2012 stopa bezrobocia w podregionie warszawskim wschodnim wyniosła o aż 1,8 punktu procentowego więcej niż na koniec grudnia 2011 (w pozostałych regionach wzrost wyniósł od 0,7 do 1,0

punktu). Inaczej sytuacja wygląda w podregionach uważanych za peryferyjne – tam nastroje dotyczące poziomu bezrobocia poprawiają się, najwyraźniej pesymizm maleje w podregionie radomskim – wskaźnik dotyczący oczekiwań odnośnie do rynku pracy wzrósł tutaj o ponad 6 punktów – najwięcej w województwie.

4.3. Wskaźnik Dokonywania Istotnych Zakupów

Przytoczone dotychczas dwa wskaźniki wskazują na ogólną ocenę obecnej i przyszłej sytuacji ekonomicznej gospodarstwa domowego i kraju. Trzeci ze wskaźników odnosi się natomiast wprost do planów zakupowych respondentów na najbliższy rok odnośnie do:

- samochodu,
- domu/mieszkania,
- remontu mieszkania,
- sprzętu gospodarstwa domowego za łączną kwotę ponad 2 tys. Złotych,
- wyjazdu na urlop za kwotę ponad 1,5 tys. złotych na osobę.[16]

oraz ogólnego pytania o to, czy obecnie jest odpowiedni moment na podejmowanie ważnych decyzji zakupowych.

Wykres 12. Opinie mieszkańców na temat dokonywania obecnie istotnych zakupów (n=1003)

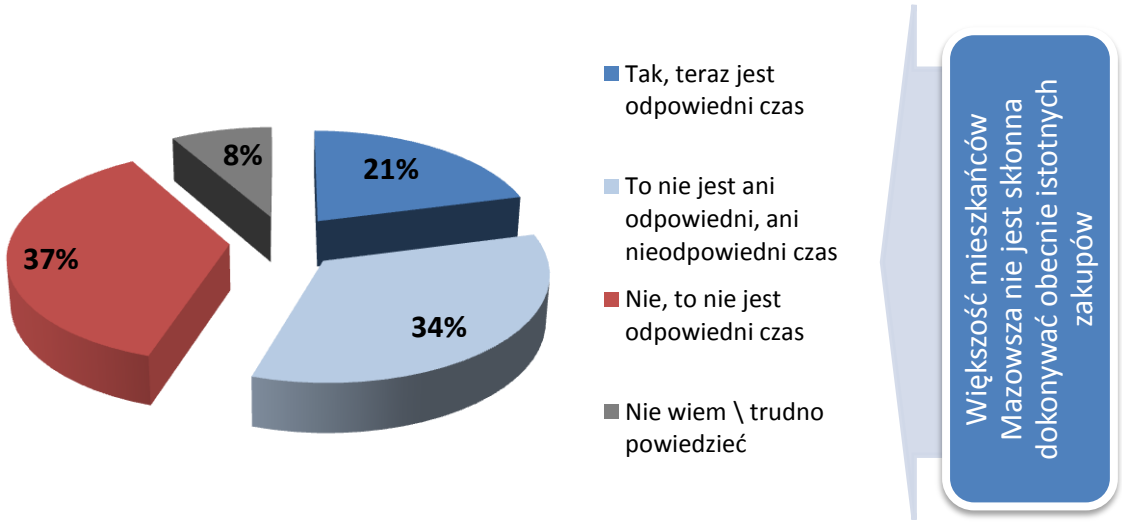

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z badania kwestionariuszowego.

Powyższy wykres wskazuje, że mieszkańcy województwa mazowieckiego bardzo ostrożnie podchodzą do planów zakupowych. 37% respondentów uważa, że obecnie nie

[16] Ta składowa wskaźnika została dodana w drugiej fali badania, w styczniu 2013.

jest odpowiedni czas na podejmowanie ważnych decyzji zakupowych. Przeciwnego zdania było jedynie 21% respondentów.

Wykres 13 Opinie mieszkańców Mazowsza na temat dokonywania obecnie istotnych zakupów – zmiany w styczniu 2013 (n=1003) w stosunku do pierwszej fali badania w lipcu 2012 (n=1000).

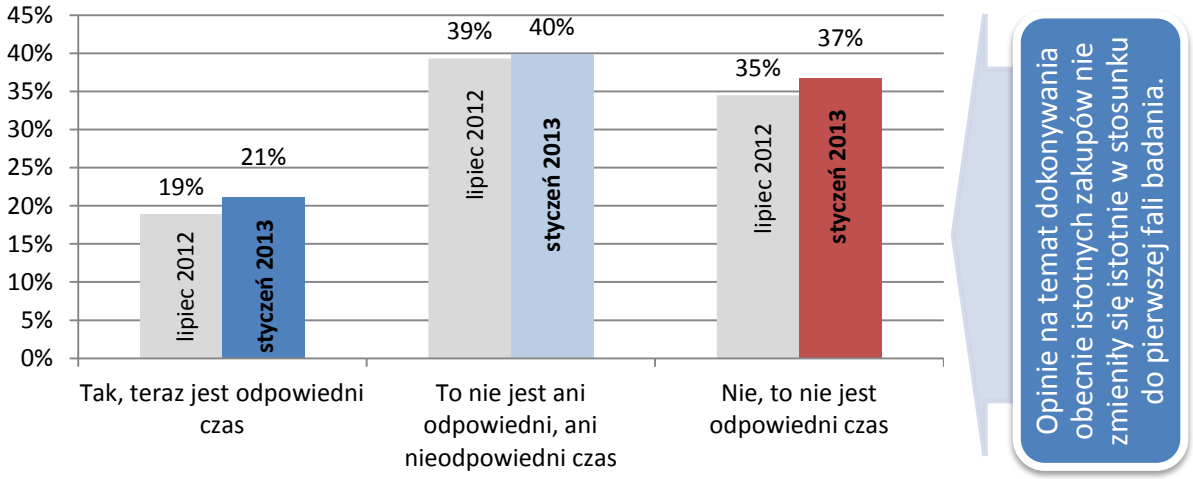

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z badania kwestionariuszowego.

Opinie na ten temat były jednak odmienne w różnych grupach, wyróżnionych ze względu na istotne cechy społeczno-demograficzne, takie jak wiek, pozycja na rynku pracy, dochody gospodarstwa domowego, ale również miejsce zamieszkania.

W porównaniu do pierwszej fali badania, praktycznie nie zmieniła się opinia mieszkańców Mazowsza posiadających stałą pracę, na temat dokonywania obecnie ważnych zakupów. Wskaźnik obliczony na podstawie odpowiedzi na pytanie: „*Biorąc pod uwagę ogólną sytuację ekonomiczną kraju, czy uważa Pan(i), że obecnie jest odpowiedni czas dla ludzi na dokonywanie ważnych zakupów?*" ma w gronie osób pracujących wartość nieznacznie większą od zera, podobnie jak w poprzedniej fali pomiaru. Największe kłopoty z finansowaniem ważnych zakupów przewidują osoby pracujące dorywczo, ale także przebywające na urlopie macierzyńskim lub wychowawczym. W tych grupach nastąpiło najsilniejsze pogorszenie nastrojów - choć w pierwszej fali badania odpowiadano pozytywnie na to pytanie, w styczniu 2013 przeważały już osoby źle oceniające aktualne realia w kontekście dokonywania ważnych zakupów. Wyraźne pogorszenie opinii na ten temat nastąpiło również wśród studentów i osób uczących się, ale to jedyna grupa, wśród której ciągle przeważają pozytywne opinie. Aktualny klimat dla dokonywania ważnych zakupów pesymistycznie oceniają

osoby bezrobotne oraz emeryci i renciści, których opinia niewiele zmieniła się w porównaniu z lipcem 2012.

Najbardziej przekonani o tym, że obecnie są złe czasy na dokonywanie większych zakupów byli w styczniu 2013 mieszkańcy podregionu ciechanowsko-płockiego oraz ostrołęcko-siedleckiego (w tych subregionach przekonanych, że to nie jest dobry czas na dokonywanie istotnych zakupów było odpowiednio 48,3% oraz 45,1% respondentów). Istotnie rzadziej natomiast nieprzekonani o tym, że są obecnie są dobre czasy na dokonywanie większych zakupów okazali się Warszawiacy (styczeń 2013 został określony jako nieodpowiedni czas na dokonywanie ważnych zakupów przez 31% mieszkańców tego regionu). Mieszkańcy stolicy byli jedynymi, którzy nie zauważyli zmian w tej kwestii i jednakowo ocenili czas na dokonywanie zakupów w obydwu falach badania.

Wykres 14. Różnice w I i II fali badania, we wskaźniku obliczonego z odpowiedzi na pytanie: „Biorąc pod uwagę ogólną sytuację ekonomiczną kraju, czy uważa Pan(i), że obecnie jest odpowiedni czas dla ludzi do dokonywania ważnych zakupów?" w podziale na sytuację zawodową respondenta.

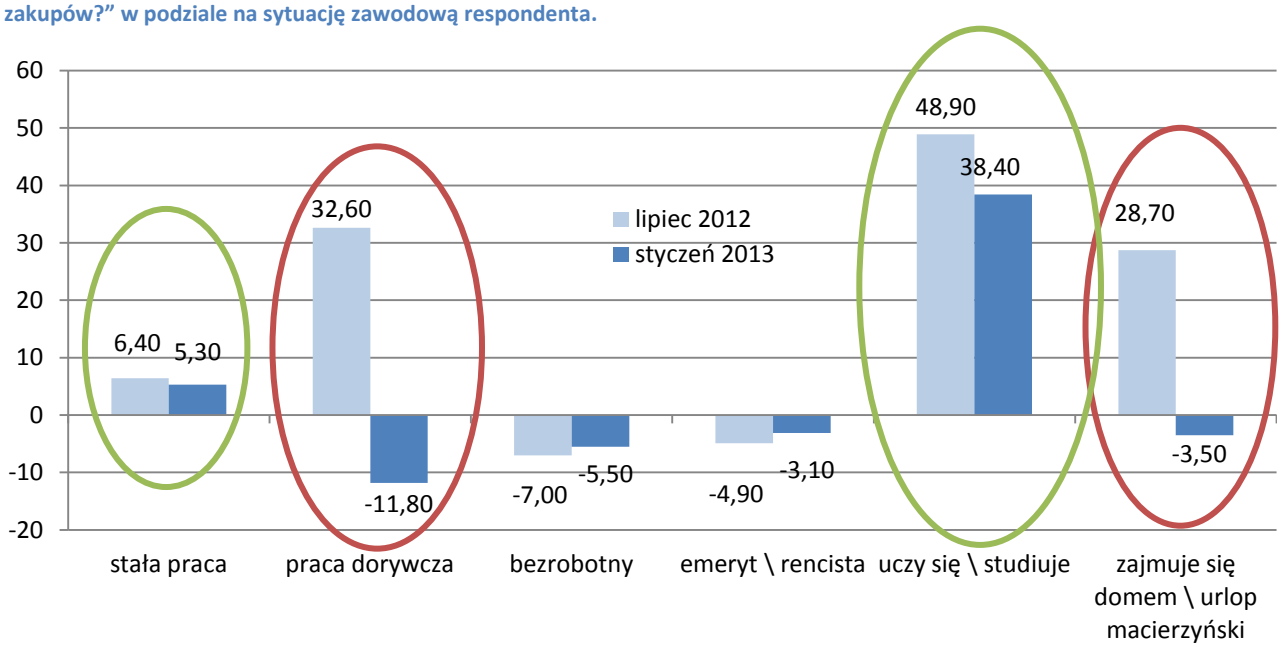

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z badania kwestionariuszowego

Większość mieszkańców Mazowsza nie planuje dokonywania ważnych zakupów w nadchodzącym roku. Najbardziej prawdopodobnym wydatkiem jest wyjazd na urlop wart minimum 1500zł dla jednej osoby – taki zakup jako prawdopodobny ocenia 42,6% badanych. Zaraz za nim plasuje się zakup sprzętu domowego za minimum 2 tysiące złotych – taką możliwość dopuszcza 41,1% Mazowszan. Jedyną z badanych grup, w

której osoby planujące dokonanie zakupów za 2 tysiące złotych stanowiły większość (prawie 58%) byli najmłodsi respondenci, w wieku od 18 do 24 lat. Istotnie rzadziej tego typu zakupy planowały osoby powyżej 60 roku życia (33,8%).

Jednym z większych wydatków, uznawanych za prawdopodobny przez mieszkańców województwa mazowieckiego w ciągu następnego roku, okazał się być remont domu/mieszkania. Dotyczyło to 32,6% respondentów.

Zdecydowanie rzadziej planowanymi wydatkami są: zakup samochodu (11,3%) oraz domu/mieszkania (8,1%). Oba dobra, szczególnie w związku ze słabymi perspektywami ekonomicznymi na przyszłość, traktowane są jako luksusowe. Ich zakup za prawdopodobny częściej uznają jedynie osoby zaliczające się do segmentu najlepiej zarabiających (o dochodzie miesięcznym netto gospodarstwa domowego powyżej 5 tys. złotych).

Wykres 15. Różnice w nastrojach konsumenckich mężczyzn i kobiet.

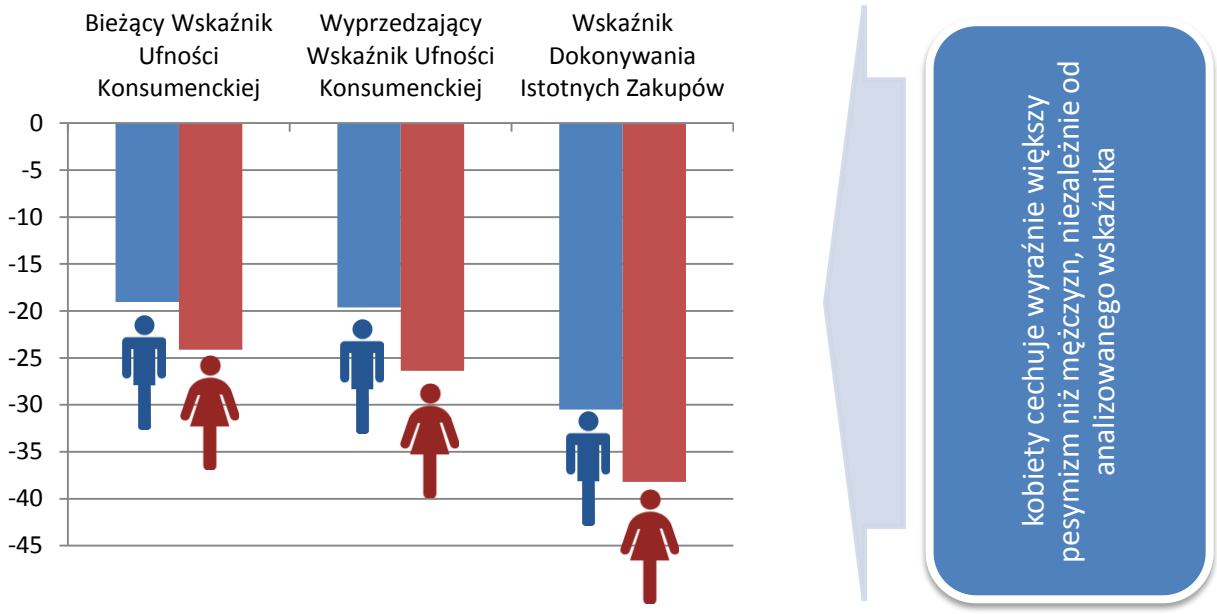

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z badania kwestionariuszowego

W obydwu falach badania, zarówno w lipcu 2012 jak i w styczniu 2013, znacznie większym pesymizmem cechowały się kobiety. Kobiety częściej niż mężczyźni robią codzienne zakupy, zauważają wzrost cen i bardziej martwią się o bezpieczeństwo finansowe swoich gospodarstw domowych. W porównaniu jednak z sytuacją z

lipca 2012, różnica w poziomie pesymizmu między kobietami a mężczyznami zmniejszyła się.

Przedstawione poniżej odpowiedzi na pytania dotyczące prawdopodobieństwa zakupów różnego typu dóbr, pozwoliły później na skonstruowanie Wskaźnika Dokonywania Istotnych Zakupów.

Wartość wskaźnika wskazuje na to, czy więcej osób uważa dokonanie istotnych zakupów za prawdopodobne (wartość dodatnia) czy też raczej nieprawdopodobne (wartość ujemna).

Wykres 16. Opinie mieszkańców województwa mazowieckiego na temat prawdopodobieństwa dokonania zakupu wybranych dóbr i usług w ciągu najbliższych w ciągu najbliższych 12 miesięcy. (n=1003).

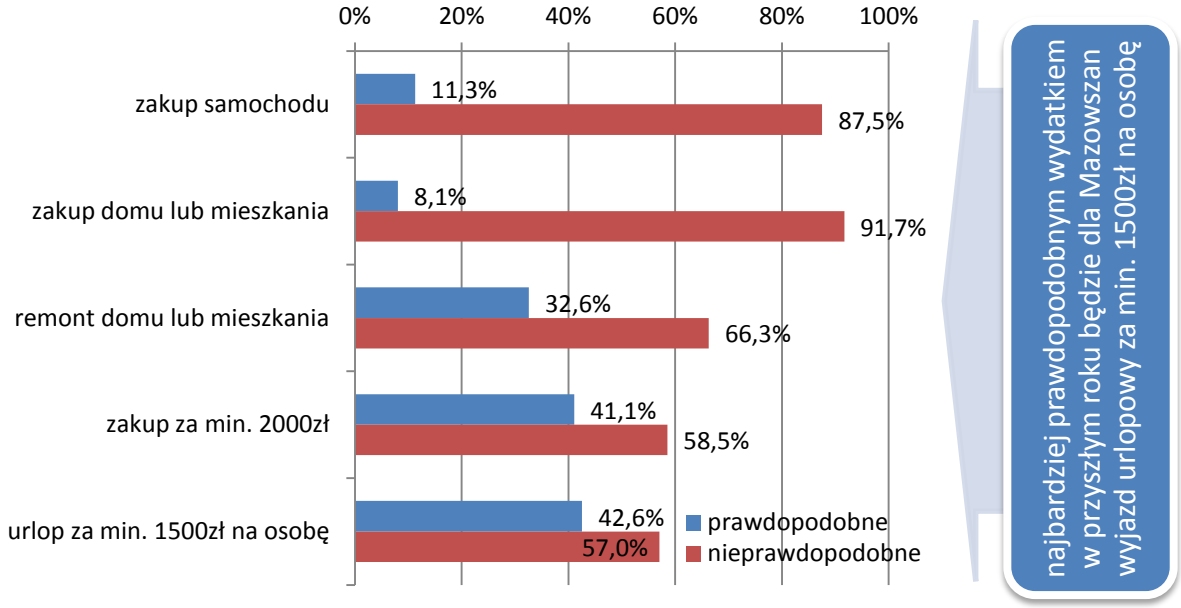

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z badania kwestionariuszowego.

O prawie 1,8 punktu procentowego wzrósł odsetek respondentów oceniających zakup domu lub mieszkania, jako prawdopodobny – ma to zapewne związek ze spadkiem cen nieruchomości i złagodzeniem wymogów kredytowych banków. W pozostałych obszarach można jednak zauważyć większą ostrożność konsumentów oraz niechęć do wyzbywania się oszczędności: spadł odsetek Mazowszan oceniających zakup samochodu lub remont mieszkania jako prawdopodobny. W obliczu redukowania liczby istotnych zakupów, większy odsetek respondentów ocenił jako prawdopodobny zakup za min. 2000 zł. Potwierdza to zaobserwowaną już wcześniej tendencję, że dysponujący

skromniejszym budżetem konsumenci są bardziej skłonni ponosić mniejsze wydatki dla sprawienia sobie przyjemności (zakup za 2000 zł jest mniejszym wydatkiem niż zakup samochodu lub remont mieszkania). Niemniej jednak należy pamiętać, że odnotowane zmiany w stosunku do pierwszej fali badania nie są istotne i można je interpretować wyłącznie na poziomie tendencji.

Tabela 12. Opinie mieszkańców województwa mazowieckiego na temat prawdopodobieństwa dokonania zakupu wybranych dóbr i usług w ciągu najbliższych w ciągu najbliższych 12 miesięcy – porównanie wyników w I fali (n=1000) i w II fali (n=1003).

	zakup samochodu		zakup domu lub mieszkania		remont domu lub mieszkania		zakup za min. 2000zł.	
	lipiec 2012	styczeń 2013	lipiec 2012	styczeń 2013	lipiec 2012	styczeń 2013	lipiec 2012	styczeń 2013
prawdopodobne	**12,79%**	**11,28%**	**6,30%**	**8,07%**	**33,70%**	**32,60%**	**38,40%**	**41,08%**
nieprawdopodobne	85,71%	87,62%	93,50%	91,63%	64,80%	66,30%	61,10%	58,52%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z badania kwestionariuszowego.

W przypadku grup respondentów wyróżnionych ze względu na wiek i zarobki respondentów, oczywiście najbardziej skłonnymi do dokonania zakupów znowu okazały się osoby dobrze zarabiające oraz młodsze - najczęściej w przedziale od 25 do 34 roku życia. Jednak nawet wśród tego typu osób przeważają ci, którzy uznali dokonanie istotnych zakupów w ciągu najbliższego roku za mało prawdopodobne (wartość wskaźnika dla tej grupy wyniosła -18,76).

Dla wszystkich badanych grup można mówić o przewadze osób uznających istotne zakupy za mało prawdopodobne w ciągu najbliższego roku. Za najmniej skłonnych do dokonania zakupów należy uznać mieszkańców podregionu ciechanowsko-płockiego (wartość wskaźnika -46,05), zaś za najbardziej – warszawskiego wschodniego (-29,97). Należy podkreślić, iż – nawet w drugim z wyżej wymienionych podregionów – dominują osoby uznające istotne zakupy za mało prawdopodobne.

Tabela 13. Wartości Wskaźnika Dokonywania Istotnych Zakupów dla mieszkańców Polski, województwa mazowieckiego i jego podregionów. Stan na styczeń 2013.

	mazowieckie	subregion					
		ciechanowsko-płocki	ostrołęcko-siedlecki	radomski	m. st. Warszawa	warszawski wschodni	warszawski zachodni
Wartość Wskaźnika Dokonywania Istotnych Zakupów[17]	-34,57	--46,05	-35,98	-41,66	-30,98	-29,97	-32,39

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z badania kwestionariuszowego

Powyższy Wskaźnik Dokonywania Istotnych Zakupów został rozszerzony o ocenę prawdopodobieństwa poniesienia wydatku minimum 1500zł na osobę na wyjazd wakacyjny. Taka konstrukcja indeksu lepiej oddaje rzeczywiste zamiary, możliwości i nastroje konsumentów. Jednak na potrzeby zaobserwowania zmian w stosunku do lipca 2012 obliczono również wartości wskaźnika według uprzedniej formuły. Jego wysokość dla całego województwa bardzo nieznacznie wzrosła – jedyny spadek, ale za to o aż 8,5 punktu odnotowano w podregionie ciechanowsko-płockim.

Tabela 14. Wartości Wskaźnika Dokonywania Istotnych Zakupów dla mieszkańców Polski, województwa mazowieckiego i jego podregionów – porównanie zmian w styczniu 2013 w stosunku do lipca 2012.

Wartość Wskaźnika Dokonywania Istotnych Zakupów	mazowieckie	subregion					
		ciechanowsko-płocki	ostrołęcko-siedlecki	radomski	m. st. Warszawa	warszawski wschodni	warszawski zachodni
Lipiec 2012	--38,54	-35,73	-38,55	-42,72	-38,33	-38,33	-38,55
Styczeń 2013 liczony –dla porównania- według formuły z I fali	-38,12	-44,28	-37,19	-41,78	-38,10	-31,95	-37,69

[17] Szczegółowy opis wskaźnika patrz str.10 niniejszego raportu. Wskaźnik wzbogacony o składową, która nie występowała w pierwszej fali badania, dlatego aktualne wyniki nie mogą być z nią porównywane.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z badania kwestionariuszowego

Ciekawą tendencję zaobserwowano po zapytaniu mieszkańców Mazowsza o plany dotyczące wydatków na poszczególne typy dóbr. Bardzo podobny odsetek respondentów (od 9,1% do 10,6%) planował przeznaczać więcej na konsumpcję dóbr, niezależnie od ich rodzaju. Zgodnie z tendencjami w pozostałych odpowiedziach, najczęściej wzrost wydatków planują mieszkańcy Warszawy oraz podregionów warszawskiego wschodniego i zachodniego. W Warszawie również, niezależnie od rodzaju dóbr, odnotowano zawsze najniższy odsetek osób planujących zmniejszenie wydatków. Natomiast dla całego województwa wyraźne różnice zaobserwowano w odsetku planujących oszczędności na konsumpcji poszczególnych typów dóbr.

Przewidywać można, że zapotrzebowanie na dobra codziennego użytku, takie jak jedzenie i kosmetyki nie zmieni się – dobra tego typu postrzegane są jako niezbędne, a popyt na nie okazuje się sztywny. Mniej niż w zeszłym roku planuje przeznaczać na nie 13,5% respondentów, a więc odsetek niewiele większy niż planujących zwiększyć ten rodzaj wydatków.

Wykres 17. Plany mazowieckich konsumentów odnośnie do wydatków w ciągu nadchodzących 12 miesięcy, na różne typy produktów (n=1003).

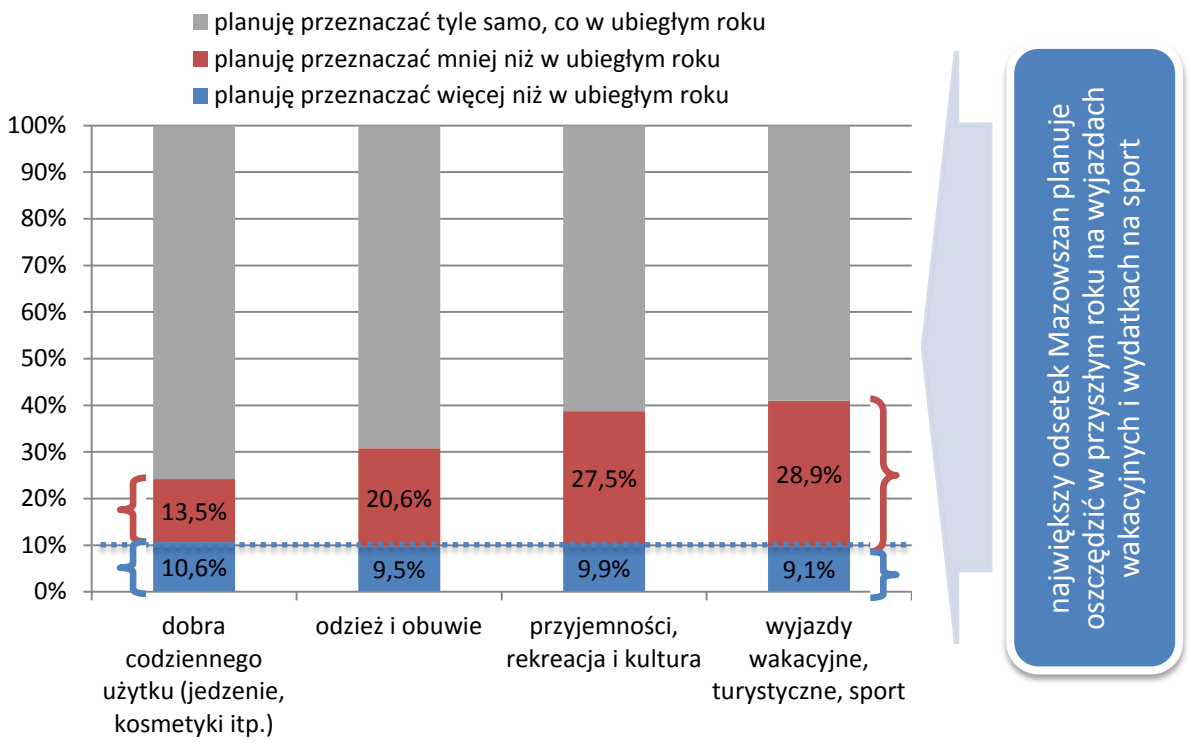

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z badania kwestionariuszowego.

Oszczędności mieszkańcy Mazowsza poszukują w innego rodzaju dobrach konsumpcyjnych: co piąty respondent planuje w nadchodzącym roku przeznaczać mniej na odzież i obuwie, 27,5% przewiduje zmniejszenie nakładów na wydatki na przyjemności, rekreację i kulturę, a blisko 29% badanych zamierza w nadchodzącym roku wydać mniej na wyjazdy wakacyjne, turystykę i sport.

Podsumowanie

- **-21,73** wyniosła wartość Bieżącego Wskaźnika Unfości Konsumeckiej, co wskazuje na przewagę negatywnych opinii mieszkańców Mazowsza na temat sytuacji ekonomicznej ich gospodarstwa domowego i kraju.
- Wartość Bieżącego Wskaźnika Ufności Konsumenckiej na Mazowszu **nieznacznie spadła** w stosunku do pierwszej fali badania, kiedy wynosiła -20,48.
- **-23,20** wyniosła wartość Wyprzedzajacego Wskaźnika Ufności Konsumenckiej dla Mazowsza, co oznacza, że większość mieszkańców jest pesymistyczna w swych przewidywaniach dotyczących sytuacji ekonomicznej w najbliższej przyszłości.
- Wartość Wyprzedzającego Wskaźnika Ufności Konsumenckiej na Mazowszu **nieznacznie wzrosła** w stosunku do pierwszej fali badania, kiedy wynosiła -24,64.
- **-34,57** wyniosła wartość Wskaźnika Dokonywania Istotnych Zakupów, co oznacza, że większość mazowieckich konsumentów na przyszły rok nie planuje dokonania zakupów za większą sumę.
- Wartości Wskaźnika Ufności Konsumenckiej nie odnotowały znaczących zmian w porównaniu do pierwszej fali badania - jedynie w podregionie ciechanowsko-płockim wystąpił dość znaczny spadek.
- **21%** mieszkańców Mazowsza uznaje, że obecnie jest dobry czas na dokonywanie istotnych zakupów, to 2 punkty procentowe więcej niż w lipcu 2012.
- **43%** mieszkańców Mazowsza prawdopodobnie wyda w tym roku minimum 1500 zł na wyjazd na urlop.
- **41,1%** mieszkańców Mazowsza w ciągu najbliższego roku uznaje za prawdopodbne dokonanie jednorazowego zakupu o wartości ponad 2 tysięcy złotych. W pierwszej fali badania odsetek ten wyniósł 38,4%.
- **32,6%** repondentów uznało za prawdopodobny remont domu lub mieszkania. W pierwszej fali badania odsetek ten wyniósł 33,7%.
- **8,1%** mieszkańców Mazowsza uznało za prawdobodobny zakup mieszkania / budowe domu w ciągu roku. W pierwszej fali badania odsetek ten wyniósł 6,3%.
- **11,3%** badanych uważa za prawdopodobne kupno samochodu. W pierwszej fali badania odsetek ten wyniósł 12,8%.

5. Panel ekspercki

Panel ekspertów został przeprowadzony w oparciu o zmodyfikowaną metodę Delphi, w której do podejmowania decyzji wykorzystuje się wiedzę, doświadczenie i opinie ekspertów z danej dziedziny. Metoda ta wykorzystywana jest do określenia prawdopodobieństwa lub czasu zajścia przyszłych zdarzeń. Postawioną prognozę uzyskuje się poprzez przeprowadzenie serii ankiet wśród ekspertów. Po pierwszej edycji badania dąży się do znalezienia zbieżności i rozbieżności opinii anonimowych ekspertów. Szczególnie rozbieżności konsultowane są powtórnie z tym samym gronem, w celu ich pogłębionej analizy. Ostatecznym celem jest wspólne uzgodnienie najbardziej prawdopodobnych scenariuszy rozwoju sytuacji.

W realizowanym podprojekcie badawczy równolegle prowadzone były dwie sesje panelowe (w każdej uczestniczyło 4 ekspertów). Obu grupom przedstawiono wyniki badania oraz analizy desk research, a następnie rozpoczęto na ich temat dyskusję w celu ustalenia prognoz dla przyszłych trendów konsumenckich. Kolejnym krokiem było połączenie obu grup ekspertów i zaprezentowanie wypracowanych podczas sesji wniosków. Następnie poproszono ekspertów o weryfikację ich opinii i wypracowanie wspólnego wniosku na temat trendów konsumenckich w województwie mazowieckim.

Do udziału w drugim panelu zaproszono w większości uczestników pierwszego panelu, który miał miejsce w sierpniu, co pozwoliło na porównawczy charakter badania. Wśród ekspertów znaleźli się zarówno analitycy jak i praktycy, w tym: ekonomiści badający specyfikę konsumpcji w subregionach mazowieckich, przedstawiciele kluczowych pracodawców mazowieckich, przedstawiciele administracji państwowej.

Uczestnikom panelu przedstawiono założenia i cele projektu badawczego „Mazowiecki barometr- skuteczne narzędzie prognostyczne" oraz wyniki II fali badania koniunktury konsumenckiej – ilościowego badania terenowego oraz analizy desk research. Następnie poproszono ekspertów o skomentowanie zaprezentowanych wyników. Panel ekspercki został podzielony na następujące sekcje tematyczne:

1. Trendy konsumenckie – obserwacje
2. Czynniki wpływające na trendy konsumenckie
3. Prognozy trendów konsumenckich oraz rozwoju sytuacji na Mazowszu

5.1. Trendy konsumenckie – obserwacje

Zaprezentowane wyniki badania na temat koniunktury konsumenckiej nie stanowiły zaskoczenia dla uczestników panelu eksperckiego. Już podczas pierwszego panelu eksperci prognozowali, że zarówno wskaźniki makroekonomiczne jak i wskaźniki trendów konsumenckich nie zmienią się znacząco.

Podobnie jak po pierwszej fali badania sytuacja ekonomiczna województwa mazowieckiego jest znacząco lepsza niż sytuacja kraju, na co w dużej mierze ma wpływ sytuacja w mieście stołecznym Warszawie. Jedynym zaskoczeniem okazał się wynik wyprzedzającego wskaźnika ufności konsumenckiej dla Polski, aczkolwiek eksperci tłumaczą tak niskie wskazania sezonem zimowym, którego specyfika nie motywuje do optymistycznych deklaracji.

Konsumpcja w opinii ekspertów spadła w porównaniu do zeszłego półroczna co zwłaszcza widoczne było w trakcie zakupów świątecznych, w trakcie których Polacy wydali mniej pieniędzy niż w roku poprzednim. W wielu branżach nastąpiło spowolnienie, ale eksperci twierdzą, że jest to chwilowe i sytuacja firm powinna poprawić się jeszcze do końca tego roku. Eksperci uważają, że znaczący wpływ na poprawę sytuacji w Polsce będzie miał budżet europejski oraz przeznaczone na rozwój fundusze europejskie, a także planowane zmiany w prawie pracy.

5.2. Czynniki wpływające na trendy konsumenckie

Trendy konsumenckie uzależnione są od wielu czynników między innymi miejsca zamieszkania, wykształcenia czy grupy odniesienia.

Sytuacja na rynku pracy w ostatnim pół roku pogorszyła się, ofert pracy jest mniej. Zmieniła się też specyfika rynku pracy – osoby z wyższym wykształceniem mają

trudności ze znalezieniem pracy zgodnej z ich kwalifikacjami bądź zawodem, poszukiwani są natomiast pracownicy z wykształceniem technicznym bądź zawodowym. Trudna jest też sytuacja osób młodych, kończących studia – bezrobocie wśród tych osób stale rośnie - dodatkowo pracodawcy w czasie recesji gospodarczej preferują zatrudnienie specjalistów i pracowników z doświadczeniem. Rynek pracy stał się rynkiem pracodawcy – to pracodawca niejako dyktuje warunki wiedząc o nienajlepszej sytuacji na rynku pracy i zwiększającym się bezrobociu. W opinii ekspertów ta sytuacja jest zupełnie odmienna od rynku pracy w latach 2008 – rynku pracownika, aczkolwiek uczy szacunku dla pracy.

Na trendy konsumenckie wpływa także miejsce zamieszkania oraz grupa odniesienia. Nastroje konsumenckie w województwie mazowieckim są lepsze, ze względu na ogólną, lepszą sytuację ekonomiczno-gospodarczą województwa. Dodatkowo przeprowadzone badania wskazują, że konsumenci lepiej oceniają sytuację materialną własnego gospodarstwa domowego niż sytuację ekonomiczną kraju. Nie bez znaczenia jest tu ocena sytuacji najbliższego otoczenia - nie bez kozery mówi się, że kryzys odczuwa się dopiero w momencie gdy dotknie on osoby z najbliższego otoczenia.

Na nastroje konsumenckie niewątpliwie wpływ mają także media. Informacje o masowych zwolnieniach, rosnącym bezrobociu powodują, że konsumenci obawiają się utraty miejsc pracy, co wpływa na zmniejszenie wydatków konsumpcyjnych i kumulowanie środków na wypadek pogorszenia sytuacji życiowej. Z drugiej strony media mogą mieć także pozytywny wpływ na trendy konsumenckie – informacje o rządowych programach typu „Rodzina na swoim" czy spadek stopy procentowej powodują, że coraz więcej konsumentów zaczyna rozważać możliwość zakupu nieruchomości.

5.3. Prognozy trendów konsumenckich oraz rozwoju sytuacji na Mazowszu

Uczestnicy panelu wspólnie wypracowali prognozy trendów konsumenckich. Ich zdaniem na sytuację ekonomiczną Polski ma wpływ sytuacja na międzynarodowych rynkach. Eksperci uważają, że poprawiająca się sytuacja w Stanach Zjednoczonych oraz Europie jest zapowiedzią poprawy sytuacji ekonomicznej także w Polsce i

województwie mazowieckim. Poprawa sytuacji ekonomicznej w Polsce niewątpliwie będzie miała wpływ na poprawę wskaźników ufności konsumenckiej.

W opinii ekspertów sytuacja kraju i województwa będzie się poprawiać głównie poprzez wykorzystanie funduszy europejskich – eksperci duże nadzieje wiązali z przyszłym budżetem Unii Europejskiej, który w momencie realizacji panelu nie był jeszcze uchwalony. Dodatkowo rząd proponuje wprowadzenie zmian w prawie pracy dotyczące elastycznego czasu pracy, co byłoby niejakim ułatwieniem dla wielu firm, które muszą w tej chwili redukować etaty. Urzędy pracy wprowadzają specjalne programy motywujące bezrobotnych do zakładania własnej działalności i tworzenia nowych miejsc pracy. Kryzys gospodarczy spowodował, że banki udzielają mniej kredytów, co niejako przyczyniło się do zahamowania takich działów gospodarki jak budownictwo. Aby ożywić budownictwo rząd planuje wprowadzenie programów, które miałyby oferować zakup mieszkania na preferencyjnych warunkach - szczególnie przez osoby młode.

„Pojawił się taki argument, że epicentrum kryzysu w tym roku ma miejsce w tym kwartale i począwszy od trzeciego kwartału poprzez skutki ekspansji monetarnej, luzowania stóp procentowych będziemy widzieć takie może pierwsze skutki ożywienia koniunktury i średnio rocznie biorąc pod uwagę 2013, ta wartość produkcji sprzedanej wzrośnie.." [Przedstawiciel firmy konsultingowej]

Podczas panelu zaobserwowano niewielką rozbieżność między obiema grupami ekspertów, co do predykcji przyszłych wyników koniunktury konsumenckiej, co zilustrowano w tabeli 15. Eksperci uważają, że wyniki wskaźników makroekonomicznych oraz trendów konsumenckich pod koniec roku 2013 nie będą znacząco odbiegać od obecnych wskazań. Sytuacja ekonomiczno-gospodarcza kraju będzie się poprawiać, ale znaczące zmiany we wskaźnikach oczekiwane są dopiero w połowie roku 2014. W wyniku dyskusji doszło do uzgodnienia zasadniczego scenariusza rozwoju sytuacji.

Scenariusz przedstawiony przez ekspertów zbliżony jest do tego który eksperci prognozowali pół roku temu. W ich opinii nadal będzie umacniać się pozycja Warszawy

na tle województwa mazowieckiego oraz na tle kraju. Stolica przyciąga międzynarodowe firmy, osoby poszukujące pracy, jest też miejscem ciągłych inwestycji stąd nie dziwi jej dominująca pozycja. Eksperci wnioskują, że zmniejszać się będzie rozwarstwienie między subregionami województwa mazowieckiego, gdyż inwestorzy będą inwestować nie tylko w samej stolicy, ale również w okolicznych powiatach co spowoduje przede wszystkim powstanie nowych miejsc pracy, poprawę zarobków, a także poprawę wskaźników ufności konsumenckiej.

Tabela 15. Prognozy wskaźników ekonomicznych i trendów konsumenckich uzyskane w trakcie panelu dyskusyjnego

	GRUPA I	GRUPA II
AKTUALNA WARTOŚĆ	XII.2013	XII.2013
22,3% polskiego PKB wytworzono na Mazowszu	22,3%	22,4%
60,7% udział Warszawy w PKB Mazowsza	61,4%	62,2%
147,1% wartość produkcji sprzedanej na 1 mieszkańca woj. mazowieckiego (porównanie do średniej krajowej)	147,5%	149%
10,8% stopa bezrobocia na Mazowszu	11,4%	10,7%
4,4% stopa bezrobocia dla m. Warszawy	4,6%	4,3%
124,3% średnie wynagrodzenia brutto w woj. mazowieckim (porównanie do średniej krajowej)	123,8%	124,5%
136,2% średnie wynagrodzenie brutto w Warszawie (porównanie do średniej krajowej)	138,1%	137,1%
128,9% wydatki na osobę w gospodarstwie w woj. mazowieckim (porównanie do średniej krajowej)	129,4%	129,6%

		Grupa I	Grupa II
AKTUALNA WARTOŚĆ (VII 2012)		**XII 2013**	**XII 2013**
(-)30,8	**Bieżący Wskaźnik Ufności Konsumenckiej dla Polski**	-31	-29,4
(-)21,7	**Bieżący Wskaźnik Ufności Konsumenckiej dla województwa mazowieckiego**	-21	-20,2
(-)40,9	**Wyprzedzający Wskaźnik Ufności Konsumenckiej dla Polski**	-40	-37,8
(-)23,2	**Wyprzedzający Wskaźnik Ufności Konsumenckiej dla województwa mazowieckiego**	-21,8	-21,1
(-)38,1	**Wyprzedzający Wskaźnik Dokonywania Istotnych Zakupów dla województwa mazowieckiego**	-37	-36

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI
Mazowsze. serce Polski
UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ SPOŁECZNY
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Podsumowanie

Mazowsze jest województwem o najsilniejszej gospodarce w Polsce, tu zostaje wypracowana ponad jedna piąta Produktu Krajowego Brutto. Siła regionu tkwi nie tylko w dużej liczbie ludności, ale także w dużej liczbie przedsiębiorstw na 10 tys. mieszkańców oraz z wysokiej aktywności zawodowej Mazowszan.

Duża aktywność ekonomiczna przekłada się na wyższe, niż w innych województwach, dochody ludności i gospodarstw domowych. Ponadto pomimo wolniej niż w Polsce rosnących cen towarów konsumpcyjnych wydatki mazowieckich gospodarstw domowych rosną szybciej niż ogólnokrajowe. Wskazuje to na rosnącą siłę nabywczą mieszkańców województwa. Te informacje i pozostałe, korzystniejsze wartości wskaźników gospodarczych obliczanych dla Mazowsza, wskazują na dużą atrakcyjność województwa, jako rynku wewnętrznego, w którym mieszkańcy posiadają przeciętnie większą ilość pieniędzy przeznaczanych na konsumpcję.

Należy jednak podkreślić, że Mazowsze nie stanowi obszaru jednolitego pod względem rozwoju gospodarczego i potencjału nabywczego konsumentów. Głównym motorem rozwoju i obszarem, w którym koncentruje się aktywność gospodarcza województwa są jego regiony centralne wchodzące w skład aglomeracji warszawskiej (warszawski wschodni i warszawski zachodni), a w szczególności miasto Warszawa. Za znacznie słabiej rozwinięte należy uznać regiony peryferyjne położone na południu i północy województwa. Zróżnicowanie jest widoczne m.in. w rozpiętości przeciętnych wynagrodzeń brutto i w poziomie bezrobocia. Dla m. Warszawa odsetek zarejestrowanych bezrobotnych wyniósł na koniec 2012 roku 4,4% podczas gdy w tym samym czasie w powiecie radomskim wynosił 24,6%.

Na podstawie wyżej przedstawionych danych, można uznać Mazowsze za obszar, w którym mamy do czynienia z bardzo dużym zróżnicowaniem potencjału nabywczego konsumentów w zależności od ich miejsca zamieszkania – obszaru centralnego obejmującego aglomerację warszawską i obszarów peryferyjnych.

Mimo lepszych, niż dla innych regionów Polski, wartości wskaźników makroekonomicznych, wśród mieszkańców Mazowsza przeważa postawa

pesymistyczna w ocenie sytuacji ekonomicznej ich gospodarstwa domowego oraz kraju. Wskazują na to ujemne wartości, jakie przyjęły trzy wskaźniki koniunktury konsumenckiej (Bieżący i Wyprzedzający Wskaźnik Ufności Konsumenckiej oraz Wskaźnik Dokonywania Istotnych Zakupów) obliczone na podstawie odpowiedzi udzielonych przez respondentów w badaniu kwestionariuszowym. Zaobserwowano, że pomimo lepszej niż reszta kraju kondycji finansowej w jakiej znajdują się mieszkańcy Mazowsza, oni również odczuwają skutki spowolnienia gospodarczego. Wśród badanych w drugiej fali badania więcej było pesymistów. Respondenci częściej niż pół roku wcześniej przewidywali pogorszenie kondycji ekonomicznej kraju oraz wzrost poziomu bezrobocia.

Wspomniany pesymizm przejawia się w ocenie różnych aspektów rzeczywistości np. wzroście poziomu bezrobocia w ciągu najbliższych 12 miesięcy. Aż 67% badanych uważa, że bezrobocie będzie rosło również w następnych latach, co można uznać za społeczną percepcję problemu, który w rzeczywistości dotyka województwo. Problem wydaje się narastać, pół roku wcześniej wzrost poziomu bezrobocia przewidywało o aż 5 punktów procentowych mniej badanych. Analiza dostępnych danych na temat bezrobocia wskazuje na pogarszanie się sytuacji na wszystkich lokalnych rynkach pracy począwszy od roku 2009. Zagrożenie wzrostem bezrobocia w szczególności dostrzegane jest przez osoby pracujące. Fakt ten można łączyć z ostrożnością, z jaką mieszkańcy województwa podchodzą obecnie do podejmowania istotnych decyzji zakupowych. Większość respondentów wstrzymuje się również z planami dokonania istotnych zakupów w ciągu nadchodzących 12 miesięcy.

Dobrą oznaką dla rozwoju regionu jest natomiast spadek pesymizmu dotyczący kondycji finansowej własnych gospodarstw domowych respondentów. Dowodzi to faktu, że mieszkańcy Mazowsza wierzą w swoje możliwości i uczą się przetrwania w pogarszających się warunkach zewnętrznych. Wskazuje na to również niski, ale rosnący odsetek mieszkańców uznających za prawdopodobne dokonanie istotnego zakupu.

Wyniki badania terenowego potwierdzają także opinie ekspertów – przedstawicieli dużych przedsiębiorstw, ekonomistów oraz przedstawicieli organizacji publicznych. W ich opinii sytuacja na Mazowszu w najbliższym roku będzie się

poprawiać, aczkolwiek zdecydowane zmiany we wskaźnikach makroekonomicznych i trendach konsumenckich będą zauważalne prawdopodobnie w połowie 2014. Eksperci prognozują dalszy rozwój Warszawy, aczkolwiek uważają, że obecne rozwarstwienie nie będzie się pogłębiać i sytuacja w innych subregionach również ulegnie poprawie.

Spis tabel i wykresów

Tabela 1. Obszary badawcze i odpowiadające im wskaźniki wykorzystane w analizie danych zastanych. 7
Tabela 2. Rozkład próby badawczej w ramach podregionów województwa mazowieckiego. 9
Tabela 3. Największe pod względem liczby mieszkańców miasta województwa mazowieckiego. 13
Tabela 4. Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON na 10 tys. mieszkańców dla Polski, województwa mazowieckiego i jego poszczególnych podregionów w roku 2011 16
Tabela 5. Odsetek długotrwale bezrobotnych wśród ogółu zarejestrowanych bezrobotnych w Polsce, w województwie mazowieckim i jego podregionach w latach 2008-2011 19
Tabela 6. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w Polsce, województwie mazowieckim i jego subregionach w latach 2007-2011 22
Tabela 7. Wydatki na jedną osobę w gospodarstwie domowym w Polsce i województwie mazowieckim w latach 2008-2011 [w zł] 26
Tabela 8. Zmiana wartości wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych pomiędzy rokiem 2010 i 2011 w Polsce i województwie mazowieckim. 27
Tabela 9. Różnice w przewidywaniach odnośnie do zmian cen w I i w II fali badania, w podziale na różnice pomiędzy kobietami i mężczyznami. 28
Tabela 10 Wartości Bieżącego Wskaźnika Ufności Konsumenckiej dla mieszkańców Polski, województwa mazowieckiego i jego podregionów. Stan na lipiec 2012. 30
Tabela 11. Średnie wartości wskaźników wchodzących w skład Bieżącego Wskaźnika Ufności Konsumenckiej obliczone dla mieszkańców województwa mazowieckiego. 33
Tabela 12. Opinie mieszkańców województwa mazowieckiego na temat prawdopodobieństwa dokonania zakupu wybranych dóbr i usług w ciągu najbliższych w ciągu najbliższych 12 miesięcy – porównanie wyników w I fali (n=1000) i w II fali (n=1003). 44
Tabela 13. Wartości Wskaźnika Dokonywania Istotnych Zakupów dla mieszkańców Polski, województwa mazowieckiego i jego podregionów. Stan na styczeń 2013. 45
Tabela 14. Wartości Wskaźnika Dokonywania Istotnych Zakupów dla mieszkańców Polski, województwa mazowieckiego i jego podregionów – porównanie zmian w styczniu 2013 w stosunku do lipca 2012. 45

Wykres 1. Produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca w Polsce i województwie mazowieckim w latach 2008-2011 [w zł] 15
Wykres 2. Stopa bezrobocia rejestrowanego (w %) dla Polski, województwa mazowieckiego i jego podregionów w latach 2008-2012 18
Wykres 3. Opinie mieszkańców województwa mazowieckiego na temat zmian w poziomie bezrobocia w ciągu najbliższych 12 miesięcy. (n=1003) 20
Wykres 4. Dochód rozporządzalny na 1 mieszkańca w województwie mazowieckim i Polsce w latach 2007-2011 [w zł] 23
Wykres 5. Pozytywne opinie odnośnie aktualnej i przyszłej sytuacji gospodarstwa domowego w pierwszej (n=1000) i w drugiej (n=1003) fali badania, z wyszczególnieniem najbardziej pozytywnych grup respondentów. 25

Wykres 6. Opinie mieszkańców województwa mazowieckiego na temat zmian poziomu cen w ciągu najbliższych 12 miesięcy. (n=1003) 28
Wykres 7 Zmiany wysokości Bieżącego Wskaźnika Ufności Konsumenckiej w podregionach województwa mazowieckiego. 31
Wykres 8. Zmiany pomiędzy pierwszą a drugą falą badania na Mazowszu w poszczególnych wskaźnikach, składowych Bieżącego Wskaźnika Ufności Konsumenckiej. 32
Wykres 9. Zmiany wysokości Wyprzedzającego Wskaźnika Ufności Konsumenckiej dla podregionów województwa mazowieckiego i dla całego kraju. 35
Wykres 10. Średnie wartości wskaźników wchodzących w skład Wyprzedzającego Wskaźnika Ufności Konsumenckiej (WWUK) obliczone dla mieszkańców województwa mazowieckiego (MZ) oraz Polski (PL), w pierwszej fali (lip 12) i w drugiej (sty 13) fali badania. 36
Wykres 11. Oczekiwania mieszkańców Mazowsza odnośnie do zmian poziomu bezrobocia w pierwszej (lipiec 2012) i drugiej (grudzień 2013) fali badania. 37
Wykres 12. Opinie mieszkańców na temat dokonywania obecnie istotnych zakupów (n=1003) 39
Wykres 13 Opinie mieszkańców Mazowsza na temat dokonywania obecnie istotnych zakupów – zmiany w styczniu 2013 (n=1003) w stosunku do pierwszej fali badania w lipcu 2012 (n=1000). 40
Wykres 14. Różnice w I i II fali badania, we wskaźniku obliczonego z odpowiedzi na pytanie: „Biorąc pod uwagę ogólną sytuację ekonomiczną kraju, czy uważa Pan(i), że obecnie jest odpowiedni czas dla ludzi do dokonywania ważnych zakupów?" w podziale na sytuację zawodową respondenta..... 41
Wykres 15. Różnice w nastrojach konsumenckich mężczyzn i kobiet. 42
Wykres 16. Opinie mieszkańców województwa mazowieckiego na temat prawdopodobieństwa dokonania zakupu wybranych dóbr i usług w ciągu najbliższych w ciągu najbliższych 12 miesięcy. (n=1003). 43
Wykres 17. Plany mazowieckich konsumentów odnośnie do wydatków w ciągu nadchodzących 12 miesięcy, na różne typy produktów (n=1003). 46